

«Meget er forskjellig, men det er utenpå»

Hvordan opplever minoritetsforeldre seg forstått og anerkjent
av veilederne i barnevernet?

Bodil Grønnevik

VID OSLO

Masteroppgave

Master i familierapi og systemisk praksis

Veileder: Kari Bergset

26.05.2016

25102 ord

Sammendrag

Dette er en kvalitativ studie basert på intervjuer med 4 informanter. Tema for oppgaven er barnevern og minoritetsfamilier og problemstillingen er: *Hvordan opplever minoritetsforeldre seg forstått og anerkjent av veilederne i barnevernet?*

Mine fire informantene er kvinner og mødre fra henholdsvis det afrikanske og det asiatiske kontinentet. De har delt sine erfaringer og opplevelser knyttet til forskningsspørsmålene:

- Hvordan opplever du at veilederne har forstått deg og din situasjon som forelder?
- Hvordan opplever du at veilederne anerkjenner deg som forelder?

Grounded Theory er brukt som forskningsdesign både i innsamlingen av data og i analyse av materialet. Materialet som har kommet frem er drøftet i lys av teori og tidligere forskning. Ut fra analysene av dataene ble tre hovedkategorier utledet.

Temaet i denne oppgaven er relevant i barnevernfeltet og har blitt mer og mer aktuelt de senere år. Det er gjort en del forskning for å belyse forholdet mellom barnevern og minoritetsfamilier. Det finnes et nylig forskningsprosjekt med fokus på barnevernets konkrete hjelpetiltak, men dette er ikke spesifikk rettet inn mot minoritetsfamiliens egne opplevelser av hjelpetiltak. Jeg har ikke funnet norsk forskning som har sett på denne konkrete problemstillingen. Ut fra min gjennomgang og tolkning av materialet er det på sin plass å vie deres stemme en større oppmerksomhet.

I noen sammenhenger kan tolkningene mine være at familiene opplever seg forstått og anerkjent, men dersom en gjør et dypere dykk i deres historie, kommer de sammensatte livene frem. I mitt prosjekt har jeg sett at disse familiene gjerne kan trenge familieveiledning, men kanskje i enda større grad en mer sammensatt hjelp enn det familieveiledningen gir.

Forord og takk

Å skrive master er en lang, spennende, givende og krevende prosess. Mitt tema ble valgt fordi jeg har vært opptatt av det de siste årene og fordi jeg fortsatt er nysgjerrig på feltet. Jeg opplevde at veien ble både lang og tung og at den, til tider, ble til mens jeg gikk. Likevel har det vært flest av de gode inspirerende dagene, der jeg kjente at arbeidet ga både faglig spenning og utvikling. Gjennom hele prosessen har jeg møtt mennesker som på ulike måter har vært med å prege oppgaven, og som dermed fortjener en takk.

Først og fremst vil jeg takke mine 4 informanter. Dere stilte dere til disposisjon for min utforskning og dere delte av deres liv og erfaringer. Fortellingene berørte meg og var med og korrigerer både mine egne tanker og arbeidet med prosjektet.

Takk til dere som jobbet for å gi meg informanter. Dere tålte at jeg maste og dere gikk noen ekstra informasjonsrunder for å hjelpe meg.

Takk til Tajeba: Du satte meg på sporet. Du hjalp meg å utvide mitt eget bilde rundt det å være mor.

Takk til min kloke og tilgjengelige veileder, Kari Bergset. Du hadde tro på prosjektet mitt fra første stund. Du viste iver og interesse, gav meg konstruktive tilbakemeldinger og har delt mye av din egen kunnskap, både om fagfeltet og om det å skrive masteroppgave.

Ikke minst har familien min støttet meg og hatt tro på meg gjennom hele prosjektet, så takk til dere fire. Spesielt takk til Eivind som har lest korrektur og gitt gode språklige ideer og korrigeringer. Takk til venner som har heiet meg frem.

Så, kjære medstudenter; dere har inspirert meg og gjort denne master-reisen til en spennende reise; både rundt mitt eget tema og i prosessen med masteroppgave-skrivingen. Til dere her i Bergen: Uten dere tror jeg kanskje at jeg hadde blitt fristet til å gi opp underveis, men med dere har dette vært en flott tid!

Bergen, mai 2016

Bodil Grønnevik

Prolog

Jeg husker godt samtalen med mammaen til Ali; Tajeba.

Ali er en ungdom, på alder med min egen datter. Hun er jente og han er gutt. Det var den ene forskjellen. Moren hadde kommet til Norge som flyktning med sin tre barn. Hun var alene fordi hennes mann og barnas far var drept under krigen. Der var det minst to andre forskjeller. Hun fortalte om sin egen oppvekst og sin egen familie. De hun hadde reist fra. Stedet hun hadde reist fra og lydene, luktene, husene, alle relasjonene, latteren, humoren, alle vennene, familien. Reist fra? Flyktet fra!

Gjennom samtalen kom så likhetene mer og mer frem. Den som var mest slående var at vi begge er mødre, vi elsker begge barna våre over alt på denne jord og vi ønsker dem det beste av det beste. Målet vårt er på mange måter det samme. *Vi ønsker å være gode og omsorgsfulle mødre for våre barn.*

Hvordan er man det på best mulig måte? Hva er riktig og hva er best? Hvem eier sannheten om god omsorg? Hvor i verden finner man den?

Når Tajeba og jeg snakket sammen om hva hennes Ali fikk lov til eller ikke, hvilke grenser hun satte for han, hvordan hun gjorde det og hvilke forventninger hun hadde til han, gjorde jeg mine tanker om at dette ikke nødvendigvis var hverken fornuftig, bra eller så veldig god omsorg. Når jeg fortalte om min datter som snart skulle på «jorden-rundt» -tur, sammen med en venninne, stilte hun seg uforstående til at jeg som mor kunne gjøre dette. Det var hverken fornuftig, bra eller så veldig god omsorg.

Her startet min egen reise og interesse for kunnskap om og kjennskap til foreldre av annen etnisk bakgrunn. Deres tanker, ideer, drømmer, ønsker, visjoner og handlinger rundt det å oppdra sine barn og om å være foreldre. De var så veldig like mine egne.

Innholdsfortegnelse:

Sammendrag	2
Forord og takk	3
Prolog	4
Innholdsfortegnelse	5
1. INNLEDNING	8
1.1. Bakgrunn for valg av tema	8
1.2. Problemstilling og forskningsspørsmål	9
1.3. Forskningsspørsmålenes relevans for fagfeltet	9
1.4. Oppbygging av oppgaven	10
2. EGET VITENSKAPSTEORETISK STÅSTED	12
2.1. Vitenskapsteoretisk ståsted	12
2.2. Egen forforståelse	12
3. PRESENTASJON AV TEORI	14
3.1. Noen begrepsavklaringer	14
3.1.1. Kulturbegrepet	14
3.1.2. Majoritet og minoritet	15
3.1.3. Kulturforståelse og kultursensitivitet	15
3.1.4. Makt og makten i barnevernet	16
3.2. Anerkjennelse	16
3.2.1. Axel Honneths anerkjennelsesteori	17
3.3. Forståelse	19
3.3.1. Å forstå migrasjonens betydning for et menneske	20
3.4. Ikke-vitende posisjon	22
3.5. Kulturelle redskaper	23
3.6. Tidligere forskning på feltet	24
4. METODE OG DESIGN	26
4.1. Forskningsdesign: Grounded Theory	26
4.1.1. Valg av metode	23

4.1.2.	Presentasjon av Grounded Theory	28
4.2.	<i>Min</i> GT-prosess ved bruk av kvalitative intervjuer	29
4.2.1.	Valg av informanter	30
4.2.2.	Rekruttering av informanter	32
4.2.3.	Gjennomføring av intervjuene	33
4.2.4.	Theoretical Sampling	34
4.2.5.	Koding av samlet materiale	35
4.2.6.	Forskningsetiske betraktninger	37
4.2.7.	Reliabilitet og validitet. Gjennomskinnelighet	38
5.	ANALYSE OG DRØFTING	40
5.1.	Arbeid med utforming av kategorier	40
5.2.	Håndtering og bruk av sitat	42
5.3.	GT-kategori 1: Kulturforskjeller	43
5.3.1.	Subkategori 1a: Ulik oppdragelses-stil	44
5.3.2.	Subkategori 1b: Individualistisk og kollektivistisk	45
5.3.3.	Subkategori 1c: Barnets plass i familie og i samfunn	46
5.3.4.	Subkategori 1d: Å bli møtt med kultursensitivitet	47
5.3.5.	Subkategori 1e: Å vokse opp i to kulturer; «Ja takk, begge deler»	49
5.4.	GT-kategori 2: Barnevernet har makt, også i veiledningsrommet	51
5.4.1.	Subkategori 2a: Ryktet om og redselen for barnevernet	52
5.4.2.	Subkategori 2b: Makt over råd og løsninger	53
5.4.2.1.	Sub-subkategori 2b.1: Veileders løsninger ble vanskelige å bruke	54
5.4.2.2.	Sub-subkategori 2b.2: Veileders løsninger ble nyttige	55
5.4.2.3.	Sub-subkategori 2b.3: Foreldres egne løsninger	56
5.5.	GT-kategori 3: Alt det andre.... Alt er kanskje ikke barnevern	58
5.5.1.	Subkategori 3a: Det snakkes ikke mye om fattigdom	61
5.5.2.	Subkategori 3b: Ansvar for de hjemme	63
5.5.3.	Subkategori 3c: Ensom og alene i et nytt land	64
5.5.3.1.	Sub-subkategori 3c.1: Savn av familien	64
5.5.3.2.	Sub-subkategori 3c.2: Konsekvenser av krig, flukt og migrasjon	65

6. AVSLUTNING.REFLEKSJON OG OPPSUMMERING	66
6.1.Selvrefleksjon og svakheter ved eget studie	66
6.2.Oppsummering av forskningsprøsmål og forskningsfunn	66
6.2.1. Kulturforskjeller	67
6.2.2. Barnevernet har makt, også i veiledningsrommet	67
6.2.3. Alt det andre...Alt er kanskje ikke barnevern	68
6.3.Fremtidig påvirkning på fagfeltet og nye forskningsmuligheter	68
6.4.Konklusjon	70
LITTERATURLISTE	71
Vedlegg 1: Informasjonsskriv	75
Vedlegg 2: Intervjuguide	76
Vedlegg 3: Samtykkeerklæring	77

1. INNLEDNING

1.1. Bakgrunn for valg av tema

Jeg jobber nå som fosterhjemsveileder på Senter for familieveiledning i Bergen kommune. I min tidligere jobb på dette senteret hadde jeg stilling som familieveileder i hjelpetiltak innen barnevernet, hjelpetiltak for hjemmeboende barn. Både i dette arbeidet og ved tidligere arbeidssted, har jeg gjennom flere år jobbet med familier av etnisk ikke-norsk opprinnelse. I starten jobbet jeg i hovedsak med ungdommer mellom 13 og 18 år, i et ungdomstiltak i regi av Kirkens Bymisjon. Etter hvert ble oppgavene mine mer knyttet til direkte kontakt med foreldrene. Da skiftet også jeg noe fokus og fikk et utvidet bilde av det jeg tidligere hadde erfart. I den tiden jeg hadde mest kontakt med ungdommene, var jeg opptatt av hvordan foreldrenes valg og prioriteringer kunne skape utfordringer for ungdommene og deres integrering i det norske samfunnet. Jeg undret blant annet over hvorfor det var så viktig at ungdommene/ barna gikk på morsmål-undervisning hver lørdag, når det betydde at sønnens ønsker om å være med sine kamerater på fotballturneringen ikke ble innfridd? Da jeg etter hvert jobbet sammen med foreldrene lærte jeg dem bedre å kjenne. Kjennskap til og kunnskap om dem ga nye erfaringer. Jeg merket at jeg skiftet fokus. Jeg fikk nye spørsmål og flere ting jeg lurte på. Hvordan var det å være mor og far, med deres barndom og oppvekst, deres kulturelle forankringer, i et fremmed land? I et land med ny kultur, nytt levesett og kanskje en ny måte og utøve foreldreskap på? Hvordan maktet de dette, samtidig som de skulle ivareta sine barn slik de opplevde det best og slik de var opplært til å gjøre det? Dette gjorde meg nysgjerrig. Der jeg møtte flest familier, fra ulike kulturer og fra ulike deler av verden, var i min rolle som familieveileder. Familieveiledning er et frivillig hjelpetiltak fra barnevernet, der vi samarbeider med foreldrene, med en ønsket endring som målsetting. Endringen skal føre til at bekymringene for barna, fra barnevernets side, blir mindre.

Etter dette har temaet barnevern og minoriteter opptatt meg og skapt interesse og engasjement. Den gang, som nå, lurer jeg fortsatt på hvordan disse foreldrene opplevde og opplever «samarbeidet» i veiledningen. Jeg er opptatt av om disse foreldrene opplever seg sett og forstått i dialogen de har med familieveilederne og i hvilke grad de kjenner at de blir anerkjent som voksne, ansvarlige foreldre. Jeg opplevde selv at det å møte foreldre, der målet er at omsorgen skal bedres, er utfordrende. Det er ekstra utfordrende å møte foreldre med annen etnisk bakgrunn enn meg selv, fordi jeg tenker at jeg trenger noe ekstra for å kunne forstå de og deres situasjon. Samtidig undrer jeg meg på om det er riktig og i tilfelle hva er dette noe ekstra? Etter hvert ble jeg nysgjerrig på og opptatt av hvilke erfaringer og

opplevelser disse foreldrene selv tok med seg hjem, etter timene i veiledningsrommet. Hvem var det de delte sin uro, sin egen fortvilelse, eller sine egne gleder og sorger med, og i tilfelle hva fortalte de da?

Når jeg så skulle gjøre en master i familierapi og velge meg et tema som interesserer meg og noe jeg er oppriktig nysgjerrig på, måtte det bli noe om hvordan disse foreldrene opplevde veiledningen. Den veiledningen som er en del av hjelpetiltaket i barnevernet.

1.2. Problemstilling og forskningsspørsmål

Med ideen om å skrive en master innenfor temaet minoritetsfamilier og barnevern jobbet jeg en stund med hva jeg faktisk lurte på innenfor dette feltet. Og landet på at det er minoritetsforeldres opplevelser i veiledningsrommet. Jeg vil gjerne høre noe om hvordan de opplever seg forstått og anerkjent, i denne konteksten. Med andre ord er mine forskningsspørsmål:

1. Hvordan opplever minoritetsforeldre at veilederne forstår dem og deres situasjon som forelder?
2. Hvordan opplever minoritetsforeldre at veilederne anerkjenner dem som forelder?

Når jeg så skulle forberede meg til de konkrete intervjuene, startet jeg med å lage en intervjuguide og på den måten gjorde et forsøk på å konkretisere forskningsspørsmålene mine ytterligere (Vedlegg nr.1). Jeg vil senere i oppgaven utdype hvordan bevegelsen fra problemstilling, via forskningsspørsmålene, konkret intervjuguide og så til det åpne invitasjonen; «fortell fra veiledningen» skjedde. Ved hjelp av disse spørsmålene ønsket jeg å få tak i familiens opplevelse og sammen med dem utforske hvordan dette handlet om anerkjennelse og forståelse, eller ikke.

1.3. Forskningsspørsmålenes relevans for fagfeltet

Min erfaring og bakgrunnen for min nysgjerrighet rundt temaet er møtene med et stort antall saker hos barnevernet, der familiene er av etnisk ikke-norsk opprinnelse. I løpet av den tiden jeg jobbet som familieveileder var mange av mine familier etnisk ikke-norske. Andelen av minoritetsfamilier har økt betydelig de senere årene. Forskning viser at det er et stort flertall av barn og unge med minoritetsbakgrunn som får hjelp fra barnevernet. Dette vil jeg vise til senere i oppgaven. Barnevernet må derfor tilegne seg både ny kunnskap og erfaringer for å møte disse familiene. Studiet «Barnevern i et minoritetsperspektiv», som nå tilbys ved flere høgskoler, viser at temaet krever både tilleggs-utdanning og tilleggs-kompetanse (Vike 2009). Jeg tenker at det også utfordrer rammene rundt arbeidet i barnevernet. Og da spesielt på kravet til tidsbruk som får større og større oppmerksomhet. Hjelpetiltakene skal være inne i

en viss periode og kravet om effektivisering utfordrer oss. Min erfaring er at vi bruker omtrent dobbelt så lang tid på et møte der en nytter seg av tolk enn uten tolk. I Helsedirektoratets «Veileder om kommunikasjon via tolk...» (Veileder 2011) gir de der også råd om å sette av god tid, når en skal bruke tolk. «Sett av god tid (minst dobbelt så lang tid hvis tolkingen foregår konsekutivt/ sekvensielt) til selve konsultasjonen.» (Veileder 2011:11).

Man må kanskje ta innover seg at det tar lenger tid å skape trygghet og tillit til et system og en etat som ikke er kjent. Etnisk norske familier har vokst opp med at det finnes et barnevern. Dette er nytt og ukjent for mange av minoritetsfamiliene. Jeg skal senere si mer om forskningen som allerede er gjort på feltet. Det jeg likevel ikke har funnet noe forskning på, så langt, er minoritetsfamiliers egne opplevelser av familieveiledning. Jeg tenker at det dypdykket jeg skal gjøre gjennom mitt prosjekt vil være med å fylle noe av dette kunnskapshullet. Dette vil jeg gjøre ved å spørre dem det gjelder. Jeg tror at barnevernets samarbeide med minoritetsfamilier vil få større og større fokus og oppmerksomhet i årene fremover.

1.4. Oppbygging av oppgaven

Opgaven er inndelt i 6 kapitler. Innledningen er oppgavens første kapittel. Her inviterer jeg leseren til å få et innblikk i mitt utgangspunkt for prosjektet. I det andre kapitlet presenterer jeg mitt eget vitenskapsteoretiske ståsted, samt sier noe om min forforståelse av temaet. Kapittel 3 er teorikapitlet mitt. Der gjør jeg rede for noen sentrale begrep i oppgaven, beskriver det jeg tenker er relevant teori til mitt prosjekt og presenterer annen forskning på feltet. Kapittel 4 er kalt Metode og design, der presenterer jeg Grounded Theory, gjør rede for valg av analysemetode og for min egen forskningsprosess. Kapittel 5 er analyse og drøftingskapitlet, hvor jeg både beskriver hvordan jeg utviklet kategoriene, hvordan jeg underbygger dem ved hjelp av sitater fra teksten og jeg drøfter teoriene i lys av det jeg har presentert i teorikapitlet. I det siste kapitlet oppsummerer jeg prosjektet, lager en oppsummering og sier noe om hvilke fremtidige spørsmålstillinger som er skapt gjennom prosessen.

2. EGET VITENSKAPSTEORETISK STÅSTED

2.1. Vitenskapsteoretisk ståsted

Jeg har nå jobbet som profesjonell sosialarbeider i omtrent 30 år, de fleste av dem ulike steder i barnevernfeltet. Mitt eget vitenskapsteoretiske ståsted har endret seg underveis. Et paradigme-skifte var på mange måter da jeg tok min videreutdanning i systemisk konsultasjon og veiledning gjennom min familierapi-utdanninga i 2003. Da erfarte jeg at ideen om ekspert på feltet og kravet om de gode og riktige svarene falt bort. Jeg opplevde det som en stor befrielse. Vi er alle eksperter på egne liv og det er gjennom etablerte samarbeidsprosjekt vi kan gjøre et felles arbeid for å skape endring. Den sirkulære tanken erstattet den lineære og jeg tenker nå at verden blir til gjennom samhandling. Jeg tenker om meg selv at jeg har et sosial- konstruksjonistisk ståsted, både når jeg tenker forskning og terapi. Min forståelse av sosialkonstruksjonismen samsvarer med den man finner hos Jensen og Ulleberg (2011). Mitt utgangspunkt er at det ikke finnes absolutte sannheter og både terapeut og klient, forsker og informant, skaper virkeligheten sammen gjennom samhandlingen. Jeg er med og påvirker den situasjonen jeg er i, enten det er som terapeut eller som intervjuer. Språket er med å samskape vår felles virkelighet. Dette innebærer også et fenomenologisk perspektiv og en bevissthet om at jeg ser verden med mine briller, med min oppfatning, min forforståelse og mine tidligere erfaringer. Altså min livsverden, slik den viser seg for meg (Aadland 2011). Med et slikt perspektiv vil jeg være opptatt av å få tak i intervjupersonenes historier, egenart og erfaringer. «...at alle må gis mulighet til å framtre som en unik person ut fra sine egne forutsetninger - før jeg går i gang og fortolker vedkommende ut fra mine forforståelser og fordommer» (Aadland 2011:115).

2.2. Egen forforståelse

Vi møter alle både tekster, fenomen og andre mennesker med et sett av forutinntatthet. Slik også mine egne tanker om barnevernets arbeid med minoritetsforeldre og minoritetsforeldres holdninger, tanker og erfaringer med barnevernet. Grunnen til at jeg vil skrive om dette temaet, er fordi jeg tror barnevernfeltet fremdeles har mye som skal læres og erfares på dette området. Det er flere og flere ikke-etnisk norske familier som kommer i kontakt med barneverntjenesten og som erfarer at barnevernet iverksetter hjelpetiltak som f.eks. råd og veiledning. For mange av disse familiene er barnevern-systemet slik vi kjenner det i Norge ukjent. Jeg antar at mange av dem kommer fra et kollektivistisk samfunn der oppdragelse av barn er et felles ansvar. Jeg vil senere i oppgaven si noe om kollektivism og hvilke verdier

som preger et slikt samfunn. Når disse familiene kommer til Norge blir det etter hvert tydelig for dem at barneoppdragelse blir sett på som et individuelt foreldreansvar her. Jeg har lurt på hvor kultursensitive barnevernet er og hvor gode de er på å møte minoritetsfamilier. Jeg har også hatt en forforståelse av at det ikke nødvendigvis er så mange positive opplevelser fra foreldre som har møtt barnevernet eller har fått hjelpetiltak derfra. Jeg er nysgjerrig på hvordan minoritetsforeldre opplever samarbeidet med barnevernet og ønsker i mitt prosjekt å utforske dette nærmere. Deres opplevelse er kanskje annerledes enn min forforståelse. Hvordan dette samarbeidet fungerer og hvordan det praktiske barnevern ivaretar foreldrenes opplevelse er også muligens annerledes og bedre enn hva min forforståelse tilsier.

3. PRESENTASJON AV TEORI

I dette kapittelet vil jeg presentere det teoretiske rammeverket jeg velger å ha som bakteppet for de drøftingene jeg skal gjøre. Her vil jeg finne nyttig, relevant og interessant teori for å belyse mitt prosjekt og min problemstilling. Innledningsvis vil jeg først gjøre rede for noen avklaringer av sentrale begrep i oppgaven. Deretter vil jeg presentere Axel Honneth (2008) sin anerkjennelsesteori. Han forholder seg til maktbegrepet i sin teori og dette begrepet er en viktig dimensjon i mitt prosjekt. Jeg velger å innlemme makt i denne presentasjonen og ikke som en egen stor makt-del i teorikapittelet. Jeg vil videre gjøre rede for teori om forståelse og i forlengelsen av det presentere en teori av Carlos Sluzki (1997) som belyser en måte å forstå mennesker i migrasjon utfra ulike faser i et migrasjonsforløp. Så vil jeg ta for meg fenomenet «Ikke-vitende posisjon» og si noe om begrepet kulturredskaper og teorien knyttet til dette. Avslutningsvis i dette kapittelet vil jeg presentere tidligere forskning på feltet.

3.1. Noen begrepsavklaringer

3.1.1. Kulturbegrepet

Kultur er et omdiskutert begrep og det finnes ulike definisjoner og ulik forståelse knyttet til det. Det kan f.eks. være store kulturforskjeller innad i samme land. Vi snakker om den nordnorske kulturen, kulturen på landsbygda, bykultur m.v. På samme måte vil det da også være store kulturforskjeller innad i andre lands kulturer. Knyttet til mitt prosjekt kan det være en fare for å knytte kulturbegrepet til først og fremst å gjelde minoriteter og «nye og ukjente kulturer». Dermed vil en stå i fare for å glemme at kulturbegrepet er like relevant og like viktig å være bevisst på når det gjelder alle kulturer, også vår egen. Bredal (2009) skriver om hvordan kulturbegrepet har fått et spesielt fokus i den norske innvandrings - og integrasjonsdebatten. Hun peker på fem element i denne debatten. En debatt som på mange måter har definert manges forståelse av kultur. Disse fem punktene er:

1. Kultur kobles til spesielle og avgrensede grupper.
2. Disse gruppene utgjør en homogenitet som vil si at alle utøver sin kultur på samme måte.
3. Kultur får mennesker til å gjøre akkurat det samme på en helt spesiell måte, nesten som programmerte og ikke selvtenkende.
4. Det er oftest fokus på negative sider ved minoriteters kultur.
5. Dersom det skjer noe negativt i majoriteten, forklares det sjelden med kultur (Bredal 2009:43). Jeg synes disse elementene er relevante i forhold til mitt prosjekt og det er for meg

en viktig påminnelse om at kulturbegrepet stadig bør drøftes og defineres i den konteksten det blir brukt. Dermed finner jeg meg vel til rette i hennes måte å definere kulturbegrepet på: «... verdier, kunnskaper og praksiser som flere mennesker utøver og deler, men der vi tar høyde for variasjon, endring og konflikt – kort sagt: sosial dynamikk» (ibid:45). Kultur er altså i bevegelse. Vi flytter, det oppstår nye situasjoner, det skapes nye relasjoner og måten vi fortolker våre omgivelser på endrer seg (Berg 2012). Jeg tenker at alle møter er kulturmøter, der mennesker har med seg sin kultur; på sin spesielle og særegne måte.

3.1.2. Majoritet og minoritet

Ordparet majoritet og minoritet har det ved seg at det skaper et *oss* (majoriteten) og *de andre* (minoriteten). I en slik inndeling vil majoriteten ha definisjonsmakten når det gjelder det aller meste. Det er majoriteten som setter premissene og det er de som bestemmer.

Majoritetssamfunnets krav og forventninger råder og makten er ujevnt fordelt. Det er interessant å se på majoritetssamfunnets ideer både om seg selv og om minoriteter og hvordan dette er med å prege hvordan vi forholder oss til minoriteter. De mange utfordringene og mulighetene knyttet til dette tema er verdt en oppgave i seg selv. Mine informanter representerer etniske minoriteter i Norge. Etnisitet handler om felles særtrekk for en gruppe mennesker. Det kan gjelde religiøsitet, språk, historie og klasse (Vike 2009). Når jeg i fortsettelsen i mitt prosjekt bruker begrepet minoritet, mener jeg etnisk minoritet. For det meste bruker jeg begrepet minoritetsforeldre /-familier/-barn, men noen ganger vil også innvandrere bli benyttet, med den samme forståelse.

3.1.3. Kulturforståelse og kultursensitivitet

Kulturkunnskap og kulturforståelse handler om kunnskap og forståelse av den konkrete situasjonen gjennom personene vi møter. Vi møter mennesker og ikke kulturer (Jensen & Ulleberg 2011). Generell kulturkunnskap kan være med å komplimentere, men vil aldri kunne erstatte viktigheten av utforske det konkrete. Hvordan det er å være kultursensitiv vil ha ulik forklaring og forståelse. Söderholm definerer det som «..individets innstilling og arbeidsmåte i møte med det som er ukjent» (Söderholm 2012:131). I mitt prosjekt kan det være nyttig å ta med begrepet kultursensitiv kommunikasjon, der en ikke bare fokuserer på de ordene som blir sagt, men også lytter til og forsøker å fange opp intensjonen og mening bak ordene (ibid). Det vil bety å innta en fordomsfri, aksepterende og lyttende innstilling til de vi snakker med. «Å

vise forståelse og respekt for andres verdier og unikheter – og ivareta disse – er å utøve kultursensitivitet» (Qureshi 2009:209).

3.1.4. Makt og makten i barnevernet

Makt er et sentralt begrep i alle relasjoner der det snakkes om hjelper og klient slik som i barnevernet. Dette er en instans i det norske samfunn som kan gripe inn i den private sfære uten samtykke fra dem det gjelder. Det er selvsagt lover som regulerer når og hvordan, men det er likevel en meget krevende situasjon der makt bli utøvd. Selv om det er klart lovregulert, innebærer denne type arbeid også i stor grad bruk av skjønn. Som betyr at det på mange måter vil være element av tolkninger og ulikheter og handle om den enkelte saksbehandler sin måte å løse oppgavene på. Selv om det den siste tiden har blitt større grad av standardisering i ulike velferdstjenester og dermed noe mindre grad av sosialarbeidernes autonomi vil den likevel være til stede. Makt og avmakt er derfor et viktig element i alt barnevernsarbeid. Det ulike maktforholdet gjør relasjonen asymmetrisk og den type relasjon fordrer at alle som innehar en slik makt er seg makten bevisst. Her vil etikken være med å si noe om hvordan en skal være sammen og hvordan makten skal kommuniseres nettopp i en slik type relasjon. Det vil også være et sentralt begrep og dimensjon i forhold mellom minoritet og majoritet. Enkelte ganger er makten synlig og direkte, andre ganger kamouflert og indirekte. Jeg forstår maktbegrepet slik det er beskrevet hos Weber; «et eller flere menneskers sjanse til å sette gjennom sin egen vilje i det sosiale samkvem, og det selv om andre deltakere i det kollektive liv skulle gjøre motstand» (Weber 1990, gjengitt i Aamodt 2014:154).

Michel Foucault (1926-1984) var spesielt opptatt av makt-fenomenet og noen aspekter ved makt-forholdet som jeg tenker er relevant i mitt prosjekt. Han mente at måten vi beskriver og kategoriserer andre mennesker har sin bakgrunn i ulike rådende diskurser. Det er disse diskursene; om hvordan verden skal være, hva som er rett og galt, godt og vondt, moralsk og umoralsk etc. som er makten. Makten viser seg også på andre ulike måter; både i den politiske makten, strukturer og i relasjoner (Foucault, gjengitt i Jensen & Ulleberg 2011).

3.2. Anerkjennelse

Anerkjennelses-begrepet er også gjenstand for diskusjon og noen hevder at det er et overflødig begrep fordi begrep som empati og bekreftelse rommer det samme (Schibbye 2009:263). Likevel følger jeg Schibbye når hun sier at anerkjennelse er noe mer. Hun sier at ingrediensene i anerkjennelse er «lytting, forståelse, aksept, toleranse og bekreftelse» (ibid:266). Anerkjennelse er et begrep som får ulik forståelse hos ulike mennesker, i ulike

kulturer og i ulike kontekster. Shibbye (2009:257) sier at «anerkjennelse er utpreget flertydig, kompleks og viser til levende, sammensatte væremåter». Hun legger vekt på at anerkjennende relasjoner mellom mennesker er en kilde til vekst og utvikling og at den type relasjon bærer preg av likeverd (Referert hos Jensen & Ulleberg 2011). De ulike forfatterne har vært med på å belyse begrepet fra flere sider. Jeg velger her Aamodt (2014: 206) sin definisjon på anerkjennelse: «Grunnleggende handler anerkjennelse om å respektere andre mennesker i deres forskjellighet fra meg selv og alle andre, og dermed gi hver enkelt rett til å være et subjekt og en aktør i eget liv». Etterpå presenterer jeg Axel Honneth (2008) sin anerkjennelsesteori for å belyse hvordan jeg forstår et iboende behov i mennesket for å bli anerkjent. I boken «Kamp om anerkjennelse» (ibid) beskriver han nettopp hvordan denne kampen om å bli anerkjent henger sammen med et grunnleggende menneskelig behov.

3.1.5. Axel Honneths anerkjennelsesteori

Den tyske sosialfilosofen Axel Honneth har utviklet teori om anerkjennelse, der han igjen bygger på den tyske filosofen Hegels teori om anerkjennelse. Dette er utgangspunktet for min forståelse av anerkjennelse og dens plass i menneskets utvikling.

Honneths «Kamp om anerkjennelse» (2008) har status som et sosialfilosofisk hovedverk. I dette verket analyserer han formelle betingelser for «det gode liv», der han knytter dette til selvrealisering og peker på hvilke betingelser som må til. Han viser hvordan selvtilit, selvaktelse og egenverdi er avhengige av anerkjennelse og at fravær av anerkjennelse gir opplevelse av krenkelse. Han peker på at dersom man skal forstå hva anerkjennelse er må man også forsøke å forstå hva det vil si å bli krenket. Både anerkjennelse, gjensidighet og krenkelse er sentrale begrep i Honneth sin teori. Han presenterer tre nivåer av anerkjennelse, eller tre anerkjennelses-former. Og ved å peke på sammenhengen mellom anerkjennelse og krenkelse, viser han til tre dimensjoner knyttet til krenkelse.

1. Anerkjennelse gjennom kjærlighet.

«Med kjærlighetsforhold skal vi her forstå alle primære relasjoner som består av sterke følelsesmessige bindinger mellom få personer etter mønster av erotiske parforhold, vennskap og relasjoner mellom barn og foreldre» (Honneth 2008:104). Denne anerkjennelsesformen er et uttrykk for den emosjonelle anerkjennelsen og peker på menneskets behov for personlige relasjoner. «En anerkjennelse ansikt til ansikt» (Aamodt 2014:222). Kjærligheten har gjerne sitt utgangspunkt i familiære og nære relasjoner, med utgangspunkt i forholdet mellom barn og foreldre, i et gjensidig samspill. Her utvikles en emosjonell hengivenhet slik vi kjenner det

fra kjærlighetsrelasjoner og vennskap. Gjennom denne anerkjennelses-formen dannes menneskets selvbevissthet og selvtillit. Det å bli elsket som et selvstendig individ, i kraft av den en er, er en nødvendig forutsetning for å kunne delta i et fellesskap, som en likeverdig part. Derimot vil manglende anerkjennelse gjennom kjærlighet påføre selvtilliten varig skade. En krenkelse på dette anerkjennelsesnivået kan ifølge Honneth (2008:141) handle om fysisk mishandling, tortur og voldtekt, der mennesket blir fratatt sin mulighet til å disponere og ha kontroll over egen kropp. Det handler om en grunnleggende form for personlig fornedrelse og er krenkelser som vil medføre både skamfølelse og tap av tillit til seg selv og til verden rundt.

2. Den rettslige anerkjennelse.

Den rettslige anerkjennelse betyr å bli anerkjent som et rettssubjekt og legger grunnlag for utvikling av autonomi og selvrespekt. Her handler det om likeverdighet og en felles respekt for at alle har samme rettigheter i et samfunn. Honneth (2008:142) definerer rettighet som «de individuelle kravene som en person legitimt kan håpe blir innfridd fordi personen i kraft av å være et fullverdig medlem i fellesskapet deltar i dets institusjonelle orden på like fot med alle andre». Det å ha rettigheter i et samfunn er med på å gi våre egne behov legitimitet (Armadi 2008). Mangel på rettslig anerkjennelse gjør noe med menneskets selvrespekt, og krenkelse vil føre til tap av denne. Ved å bli nektet visse rettigheter eller bli sosialt ekskludert opplever gjerne personen seg ikke fullverdig og likestilt. «.kjernen i anerkjennelsesteorien til Honneth er at gjensidig anerkjennelse gir partene gjensidig autoritet» (ibid:223).

3. Den solidariske anerkjennelsen.

Honneth sin tredje anerkjennelses-form, den solidariske anerkjennelsen, handler om å ha en plass i samfunnet, der man blir behandlet med likeverd og respekt og der ens egne egenskaper, ferdigheter og ressurser blir anerkjent. Her skapes grunnfølelsen egenverdi. «Ettersom personenes ferdigheter og prestasjoner bedømmes intersubjektivt ut fra hvilken grad de bidrar til å realisere de kulturelt definerte verdiene, er det samfunnets kulturelle selvforståelse som leverer kriteriene for den sosiale verdsettingen av personer» (Honneth 2008:131). Krenkelse på dette området fører til at mennesket taper sosial verdi og fratår mennesket mulighet for selvrealisering. Honneth (2008) peker på hvordan den solidariske anerkjennelse sier noe om individets og gruppens sosiale verdi. Og fravær av slik anerkjennelse vil kunne benevnes som fornærmelse, nedverdiggelse, handle om tap av ære, verdighet og status.

Disse tre anerkjennelsesformene er sentrale og nødvendige dersom man skulle si at man har et rettferdig samfunn (Honneth 2008). I boken «Tause skrik», knytter Faradi Ahmadi Honneth sin teori mer direkte til «minoritetskvinnens behov for anerkjennelse». Her peker hun bl.a. på at resultatet av fravær av anerkjennelse fører til en «undefinerbar og omfattende smerte» (Ahmadi 2008: 22).

3.3. Forståelse

Ordet forståelse gir også mange assosiasjoner og tillegges ulik «forståelse». Her kan det handle om å forstå ordene og den konkrete betydningen av det man sier. Noe som er høyst aktuelt i møter med minoritetsforeldre, der en nødvendigvis ikke deler et felles språk. Det kan være knyttet til hva vi skal samarbeide om, nemlig en forståelse av et system, lover og regler, rettigheter, plikter og muligheter. Noe som også aktualiseres i møte mellom hjelper og klient. I mitt prosjekt gjelder dette mellom veileder og foreldre. Likevel er det en annen type forståelse jeg er opptatt av når jeg spør hvordan minoritetsforeldre opplever seg forstått av veilederne i barnevernet. Det er den indre forståelse som handler om å ta del i den andres historie og i den analoge kommunikasjonen. Det innebærer å gjøre et ærlig forsøk på å få tak i følelsen som er knyttet til det den andre forteller, både det som skjer i stemmebruk, ord, mimikk, kroppsuttrykk etc. «Jeg vil aldri kunne forstå en person fullstendig» (Bagge 2007:121). Forståelse henger også sammen med det å lære. Ved å forsøke å lære prøver vi samtidig å forstå hva den andre forteller oss om. «Å vite og forstå er på denne måten alltid i bevegelse» (Anderson 2003, gjengitt i Bagge 2007).

I alle møter mellom mennesker skjer det en kommunikasjon. (Jensen & Ulleberg 2011). Fenomenet kommunikasjon har jeg valgt å ikke gå dypere inn på i denne oppgaven. Det er likevel viktig å merke seg at forståelse henger sammen med det å lytte. Det er vanskelig å forstå uten å lytte. Og «alt er kommunikasjon», som Bateson sier. Det er umulig å ikke kommunisere. Det å gi den andre forståelse og anerkjennelse er til syvende og sist formidlet gjennom hvordan vi kommuniserer og blir «formidlet via en holdning, via et spesielt språk» (Schibbye 2009:273). Dette henger tett sammen med anerkjennelse, og en anerkjennende holdning som kan gi familien en følelse av å bli forstått. Slik er disse begrepene nært knyttet til hverandre. Forståelse kan være en følelse hos den andre av å bli respektert for sin egen opplevelse. «Ideen om likeverd innebærer altså en respekt for den andres rett til å oppleve verden på sin måte» (Schibbye 2009:261) og hun sier videre at forståelse er en av flere ingredienser i anerkjennelse (ibid).

3.3.1. Å forstå migrasjonens betydning for et menneske

Det er som tidligere nevnt mange måter å forstå på. En dimensjon som kan være nyttig er å knytte en spesiell forståelse til mennesker i migrasjon. Det handler om å forstå migrasjonens betydning for et menneske. Her kan Carlos E. Sluzki (1979) sin teori om ulike faser som nokså universelle for alle mennesker i migrasjon, være nyttig. En slik fasetenkning kan være med å bidra til en større forståelse også for de familiene som er med i mitt prosjekt.

Hvert år er det millioner av mennesker som migrerer. De siste årene har dette vært en betydelig økning i antall migranter og vi vet at verden står over den største flyktningkrisen på mange år. Strømmen av mennesker som søker håp og nye muligheter er stor. Mange flykter fra uro og krig, fra sult, nød og katastrofer. Samtidig er det i dag som tidligere mange som migrerer til andre land fordi de av andre grunner ønsker det. I denne oppgaven skal jeg ikke skrive om hverken flyktningkrise eller politiske aspekt ved verden i dag. Likevel tenker jeg at det er viktig at hjelpeapparatet gjør seg kjent med situasjonen verden er i med store konsekvenser for Norge og for barnevernet. Spørsmålet er hvordan vi skal forstå og møte mennesker i migrasjon. Og Sluzkis migrasjonsfase-tenkning er en av flere måter å prøve å forstå. Han sier at «migrasjonsprosessen har klare kjennetegn» uansett hvilken forhistorie flyttingen har og uansett hvilken kultur dette skjer i. Selv om jeg tenker at fasetenkningen både er en relevant og nyttig forklaringsmodell vil jeg uttale meg mindre kategorisk og kontekstuavhengig enn det Sluzki gjør. Både den historiske, kulturelle og sosiale konteksten vil påvirke migrasjonen og menneskets opplevelse av denne. Artikkelen er også relativt gammel (1979) og det er mulig han ikke ville uttale seg så kategorisk i dag. Jeg mener likevel at artikkelen har en viss aktualitet. Skytte (2008) refererer til den så sent som i 2008 og artikkelen har blitt en klassiker. Sluzki deler disse fasene inn på denne måten:

1. Før-migrasjonsfasen (forberedelsesfasen). I denne første fasen kan tidsaspektet variere veldig avhengig av om den er preget av flukt eller om den har et positivt preg der målet er at familien skal skape seg et bedre liv. Hvem som har ansvaret for beslutningen om migrasjon kan variere og selv om det kan ses på som en kollektiv beslutning vil det alltid være en pådriver eller ansvarlig. Det kan også bli et element der de som velger å migrere blir sett på som svikere fra dem som blir igjen. Noe som vil være med å prege fremtiden også for den som migrerer.

2. Migrasjonshandlingen. Selve migrasjonen kan variere sterkt, både når det gjelder omfang i tid. Fra en tre timers-flytur og en liten togtur, til lange perioder på flukt og lange perioder i transittland eller på mottak før en har kommet dit en skal og det nye livet kan «begynne».

Migrasjonen kan være preget av frivillighet eller av tvang. Noen vil brenne alle broer der de kommer fra og andre vil ha løpende kontakt med dem de reiser fra. Noen sender noen i forveien og har en plan og et mål om at andre skal komme etter.

3. Overkompensasjonsfasen. En slik fase har en stressende karakter for alle migranter. Man kommer til et nytt sted, med nye mennesker, nye forventninger, ny kultur, nye måter å forholde seg til hverandre på, ritualer etc. Hvor store disse variasjonene er fra der man kommer fra til der man kommer vet vi kan variere stort. Fra noen «små justeringer», til et fullstendig nytt liv, på alle felt. Det Sluzki (1979) sier i sin artikkel er at «etter migrasjonen er familiens største prioritet ren og skjær overlevelse, dvs. å få tilfredsstilt sine grunnleggende behov». Han peker videre på at når en kanskje skulle forvente at migranter i denne fasen opplever de største sjokkene og kommer i de største krisene, viser erfaringen derimot at mange familier klarer å legge et lokk på avkultureringen og holde det der over lang tid; gjerne i flere måneder. Konflikter og symptomer på den situasjonen man er i vil være der, men ikke nødvendigvis i stor og klar grad. I denne perioden forholder familiene seg til hjemlandets normer og ønsker i stor grad å holde på disse. Dette kan vi forstå som en mestringsstrategi og menneskene kan i liten grad vise stor interesse for det nye.

4. Avkompenseringsfasen. Sluzki sier at dette er en «stormfull periode, preget av konflikter, symptomer og vanskeligheter». Det er nå det «nye livet skal begynne», der man skal finne sin plass i nye omgivelser og etablere seg i sin nye kontekst. Her skal familien ta vare på sin egen identitet, finne ut hvordan dette skal gjøres og samtidig finne sin plass i sine nye omgivelser. Dette vil i mange situasjoner bære preg av motstridende forventninger, lyster, behov og ønsker. Og i en familie vil dette bli mer og mer synlig når barna i større og større grad tar til seg den nye kulturen og det nye språket mer enn foreldrene. Dette viser seg gjennom konflikter mellom barn og foreldre der redselen for å miste sin opprinnelige identitet er sterk og problematisk hos de voksne, mens barna opplever det viktig å gjøre som de andre for å bli en av dem. Gjennom disse fasene vil en families mestringsstrategier overfor noe som er vanskelig, deres håndtering av kriser gjøre seg gjeldende. Disse kan bli tydeligere etterhvert og kan være økende i mange år etter migrasjonen. Kanskje vil det i en familie bli en deling mellom hvem som orienterer seg ut mot det nye og hvem som i stor grad har sin orientering innad i familien og mot å opprettholde kontakten med det som er forlatt. Rollene blir kanskje forandret og forventningene til hvordan disse skal håndteres er annerledes enn hvor familien kommer fra. Både rollefordeling og familiestrukturer kan bli utfordret. Dette kan gi seg uttrykk gjennom konflikter mellom paret, konflikter mellom barn og foreldre, oppstå

generasjonskonflikter og generasjonskoalisjoner. Som i alle andre kriser innad i et system kan dette gjøre seg utslag på mange måter. Et resultat av dette kan være at familien av ulike grunner føres inn i barnevernet.

Sluzki (1979) peker selvfølgelig på at utfallet av de ulike fasene også kan føre til mindre utfordringer og mindre problematiske konsekvenser. Dette er det utallige eksempler på. Det har gjerne å gjøre med families mestringsstrategier og ikke minst grad av forskjellighet mellom det en reiser fra og det en kommer til på mange områder i livet.

3.4. Ikke-vitende posisjon

Noe som henger tett sammen med både forståelse og anerkjennelse er hvordan jeg konkret forholder meg som aktør i møte med mennesker. Hvordan bidrar man til at den andre får komme med sin historie på en slik måte at en, som f.eks. terapeut, i størst mulig grad får del i vedkommende sin livsverden? Harlene Anderson og Harry Goolishian lanserte i 1992 begrepet «not-knowing» i artikkelen «The client is the expert: A not knowing approach to therapy» (gjengitt i Bagge 2007 og senere skrevet mer om i Anderson & Goolishian 1992). Senere har dette begrepet fått stor betydning innenfor den norske familierapiverden. Det å innta en «ikke-vitende posisjon» har blitt en sentral tilnærming i systemisk familierapi. Det er klienten eller den en samtaler med som da blir ekspert på eget liv og det er denne som skal informere terapeuten. Åpenhet og nysgjerrighet er en forutsetning for at mennesker som møtes skal få kontakt med hverandre. Og den profesjonelle kan ha stor nytte av å innta en ikke-vitende posisjon til det som er nytt og ukjent (Jensen & Ulleberg 2011:225).

Jensen og Ulleberg peker på viktigheten av noen sentrale holdninger i møte med mennesker; «..den ikke-vitende posisjon, anerkjennelse og nysgjerrighet» (ibid:254). Med en «ikke-vitende» holdning kommer terapeuten til møte med den andre med åpenhet og nysgjerrighet og den som trenger informasjon for å forstå. Dette bekrefter en tilnærming som sier at det er «du som vet mest og best om det som gjelder ditt liv». Dette kan igjen formidle en anerkjennelse av den andre og et ønske om å forstå det som bringes frem. Det åpner for en likeverdig dialog. Å innta en slik posisjon vil føre til at den profesjonelle ikke nødvendigvis skal komme med sine forslag til løsninger. Her vil det å stille spørsmål være den viktigste metoden. Å ha samtale med en slik ikke-vitende posisjon kan føre til at det blir en gjensidig åpenhet og nysgjerrig. Noe som kan føre til at samtalen åpner opp for nyanser og nyheter som en ellers ikke ville fått ta del i. Som terapeut/ veileder «.. oppgir vi kontrollen over samtalen og vet ikke hvor den vil føre oss» (Bagge 2007, gjengitt i Jensen & Ulleberg 2011:261). Det er også kritiske røster til det å tenke at en som terapeut fullt ut kan innta en «ikke-vitende-

posisjon». Boscolo & Bertrando (Bagge 2007) hevder at man i alle møter vil ha med seg sitt levde liv, sine egne erfaringer, kunnskap og forforståelse. Og at det dermed vil være umulig å ikke møte den andre slik. Det er likevel, slik jeg ser det, mulig å tilstrebe å møte andre mennesker med åpenhet og nysgjerrighet og å øve seg i å ikke selv tenke at en har de beste løsningene på andres problemstillinger. Det er en øvelse i å sette egen forståelsesramme til side så mye som mulig og heller utforske den forståelsesrammen som klienten har. Og å være «..ydmyk i forhold til hva hun/han selv vet» (Anderson 2005, referert i Bagge 2007:120). Jeg synes Randi Bagge (2007) beskriver så tydelig det jeg tenker er en ikke-vitende-posisjons essens: «Det naturlige for mennesket er, slik jeg ser det, at vi er ikke-vitende om den andres liv» (Bagge 2007:123) og videre: «Det er kraft i begrepet og (...) det skaper energi» (Bagge 2007:113).

3.5. Kulturelle redskaper

I Oddbjørg Skjær Ulvik sin bok «Seinmoderne fosterfamilier» presenterer hun J.V. Wertsch (1991, 1998) introduksjon av begrepene «kulturelle redskaper, mestring og appropriering». Wertsch introduserer her nyttige begrep for et indre individ-samfunnsforhold og kaller dette sosiokulturelle faktorer i forholdet mellom bl.a. hjelper og klient. Han bruker derimot begrepet agent og sier at «enhver sosiokulturell setting forsyner agenten (den som handler/deltaker) med et sett kulturelle redskaper» (Wertsch 1991 ref. i Ulvik 2007:54).

Dette beskriver en måte å overta andres redskaper. Med redskaper beskriver Ulvik konkrete handlingsalternativer/ måter å snakke på, overførte råd etc.som brukes i sosial praksis. Dette er redskaper som går i arv fra generasjon til generasjon, fra gruppe til gruppe og menneske til menneske, uten at en nødvendigvis fokuserer på at det er det som skjer. Redskapene vil bli tilpasset og justert ift de som benytter seg av dem. Dette er en dynamisk prosess. I samhandlingen mellom agent og redskap er det viktig å ikke tenke på de to faktorene som isolerte fenomen. I møte med nye redskaper blir begrepet internalisering gjerne brukt, da en tenker at agenten har gjort redskapet til sitt eget. Det Wertsch derimot introduserer i sin fremstilling rundt «kulturelle redskaper» er begrepene mestring og appropriering. Der mestring forteller om agenten sin evne til å gjøre seg nytte av redskapen og at en vet hvordan den skal brukes, mens appropriering forstås som det å gjøre noe som en har tatt eller lært av andre å gjøre det til sitt eget (Wertsch 1991 ref. i Ulvik 2007).

Språket er et eksempel på et kulturelt redskap. Vi gjør språket som vi overtar fra andre, til vårt eget. Og som kulturelt redskap er det aldri nøytralt, men kommer fra noen og tilhører dem det kommer fra. I denne dynamiske prosessen kan agenten velge å akseptere det kulturelle

redskapet, den kan avvise det eller omforme det til eget bruk. Samtidig peker Wertsch på at «agenten er avhengig av de kulturelle redskapene som tilbys» (Wertsch 1991 ref. i Ulvik 2007:56). Dermed vil en ikke kunne se på denne overføringen av kulturelle redskaper uten å forholde seg til maktrelasjonen mellom agenten og den som formidler det kulturelle redskapet. Mennesker kan på mange måter kjenne seg tvungen til å bruke det kulturelle redskapet som blir tilbydd.

I mitt prosjekt kan dette handle om hvordan foreldre i en veiledningssituasjon, mestrer og approprierer det kulturelle redskapet en får. Alle kan mestre det, men ikke nødvendigvis appropriere redskapene som sine egne.

3.6. Tidligere forskning på feltet

Innenfor rammen av dette masterprosjektet er det ikke rom for å undersøke den internasjonale kunnskapstilfanget på området. Min forskning er derfor gjort innenfor en norsk kontekst. I løpet av de siste årene har det blitt gjort mange studier og mye forskning rundt temaet minoriteter og barnevern. Likevel er dette et relativt sett nytt arbeidsområde. Da jeg tok barnevernstudiet på begynnelsen av 80-tallet var dette ikke en del av læreplanen. Etter hvert har problemstillinger knyttet til minoritet og barnevern blitt mer og mer relevant. Fire høyskoler startet i 2008 videreutdanningen «Barnevern i minoritetsperspektiv». Mye arbeid er gjort ved høgskolen i Telemark, der bl.a. Ketil Eide og hans kollegaer har gjort flere studier. (Vike 2009).

Ved RKBUS (Regionalt kunnskapssenter for barn og unge) Vest i Bergen, kom det i 2015 ut en forskningsrapport der de blant annet så på virkning av hjelpetiltak i barnevernet. Både generelt for alle og der minoritetsfamilier var noen av informantene. Dette er den første norske forskningsrapporten som konkret ser på barnevernets hjelpetiltak. Minoritetsfamiliene var representert, men var ikke en stor del av informant-utvalget.. Det var et for lite utvalg til å kunne se på virkning av hjelpetiltak konkret for denne gruppen (Christiansen m.fl. 2015).

Videre har forskere ved NTNU Samfunnsforskning i 2014 gitt ut en samlet kunnskapsstatus om «Møter mellom innvandrere og barnevernet» (Paulsen, Thorshaug & Berg 2014). Denne ble laget på oppdrag fra Barne- ungdoms og familiedirektoratet. I denne oversikten har jeg funnet en oppsummering av det som har blitt gjort på dette feltet; «artikler, rapporter, evalueringer, utredninger, doktoravhandlinger, masteroppgaver, bøker og bokkapitler» (ibid). Rapporten omhandler tema om kommunikasjon og samhandling i møtene mellom barnevern og innvandrere, den gir et bilde på omfanget av familier dette gjelder, hvilke tiltak som er

nyttet og hvordan disse blir evaluert ut fra hjelpernes perspektiv. Samt undersøkelser som peker på hvilke andre faktorer som kan virke inn på livssituasjonen til disse familiene. De oppsummerer deres arbeid med å peke på at det på «enkelte områder er et bredt forskningstilfang på temaet barnevern og innvandring (...) mens andre områder i liten grad er gitt forskningsmessig oppmerksomhet. Generelt er det imidlertid for lite forskningsbasert kunnskap på feltet» (Paulsen m.fl. 2014:65).

Statistikken viser at barn og unge med minoritetsbakgrunn er overrepresentert i barnevernet. Dette gjelder både hjelpetiltak og omsorgsovertakelse. I 2009 fikk 6,7 prosent av innvandrerbarn og 5,2 prosent norskfødte barn med innvandrerforeldre barneverntiltak. Mens bare 2,9 prosent barn uten innvandrerbakgrunn hadde tiltak (Kalve og Dyrhaug 2011, ref. i Paulsen m.fl.2014:3). Paulsen m.fl.(2014) peker på ulike faktorer som påvirker dette:

1. Kulturelle og minoritetsrelaterte faktorer: Dette handler om kulturelle misforståelser eller ulike fortolkninger av hva som er god omsorg. Om kjønns- og generasjonsroller, ulike syn på den private og den offentlige sfæren. Og om majoritet og minoritet.
2. Levekårsfaktorer: «Innvandrerbefolkningen representerer en sosial og økonomisk underklasse i Norge» og «studier viser at barn som vokser opp i familier med flere negative levekårsfaktorer har større sannsynlighet for å omfattes av barneverntiltak» (ibid:4, med henvisninger til flere undersøkelser).
3. Flyktning-relaterte faktorer: Som krig, flukt, lange opphold i asylmottak etc. Forskning viser at barn og unge med innvandrerbakgrunn ofte har noen ekstra utfordringer knyttet til vanlige problem som alle barn og unge kan møte.

Grunnen til at en slik kunnskapsstatus er relevant og interessant for mitt prosjekt er at undersøkelsene gir et bakteppe på hvorfor det er viktig å se nærmere på familienes egne opplevelser.

Marte Knag Fylkesnes m.fl har gitt ut en artikkel som viser at mange minoritetsforeldre/familier har stor frykt for barnevernet (Fylkesnes, Iversen, Bjørknes & Nygren 2015). Det er ikke nødvendigvis knyttet til familiens egen-opplevde erfaring med barnevernet, men inntrykket, informasjonen og ryktet som er vanlig i mange minoritetsmiljø. De viser til at forholdet mellom minoritetsfamilier og barnevern ofte kan være preget av misforståelser, manglende tillit, makt og avmakt-problematikk og vansker med samarbeid. Makt-dimensjonen er sentral i relasjonen mellom hjelper og klient i en barnevernfaglig kontekst. Det kan være for lite fokus på kultur i arbeidet med minoritetsfamilier i denne konteksten.

Hvordan kan man her tilstrebe at det blir en dialog der «.kommunikasjonen skal føre til endring og bli meningsfull for begge parter» (Qureshi 2009:226). Å ha en anerkjennende måte å kommunisere på åpner opp for likeverd og for å utvikle forståelse for hverandre. Slik samskaper man virkeligheten. Både ansatte i barnevernet og de familiene det gjelder sier at dette kan være utfordrende. Det er knyttet stor redsel til barnevernet hos mange innvandrerefamilier. Det kan være manglende kompetanse blant de ansatte i barnevernet, samtidig som det kan mangle kompetanse og forståelse knyttet til barnevernet og dets rolle blant minoritetsfamilier (Fylkesnes m.fl. 2015).

Fordommer og stereotyper har vi i oss alle. Vi har lett for å organisere verden ved å lage kategorier og gruppe-inndelinger, i et forsøk på å forenkle verden for oss selv. Når denne typen grupperinger fører til at vi knytter egenskaper, holdninger, tanker og væremåter til en gruppe mennesker fordi de hører til der eller der, gjør det også noe med måten vi forholder oss til disse gruppene: «De andre». Dette som en motsetning til at vi i vår majoritetskultur kan tillate oss å tenke at «vi andre» består av enkeltindivider. I dette skaper vi skille mellom oss og de og ofte kategoriseres det i minoritet og majoritet. Dette fører til at vi ikke oppdager nyansene og enkeltmenneskene i de konkrete situasjonen, men står i fare for å behandle det som en gruppe-utfordring eller noe som handler om kultur. Det kan hindre oss i «å se at en rekke andre forhold kan forklare folks handlinger enn kultur». (Paulsen m.fl. 2014:232) «Stereotyper erstattes vanligvis av mer presis kunnskap straks vi erfarer konkrete situasjoner» (Eide & Vike 2009:232).

Det har, som tidligere nevnt blitt gjort relativt mye forskning på utfordringer i møte mellom innvandrere og barnevernet, men ikke så mye forskning på de arbeidsmetodene som blir benyttet. (Christiansen 2015). I følge Paulsen m.fl. (2014) har gjerne målet vært å styrke brukerperspektivet og hjelpe de enkelte familier til å bli sett og hørt. Derimot har det ikke i forhold til denne gruppen vært det store fokus på hvilke metoder som blir benyttet og hvordan disse er anvendbare eller ikke. Noe forskning har tatt for seg tjenesteapparatets opplevelse og erfaring i møtene med minoritetsfamilier, men få studier har sett på familienes egne erfaringer i dette møtet. Med dette som utgangspunkt er det spennende å se på hvordan hjelpetiltaket «Råd og veiledning» oppleves for noen minoritetsfamilier.

4. METODE OG DESIGN

I dette kapittelet vil jeg starte med å si noe om hvorfor jeg har valgt Grounded Theory (GT) som forskningsdesign for mitt prosjekt. Jeg vil si noe om de historiske linjene rundt GT og

redegjøre for hvordan jeg forstår denne metoden. Videre vil jeg beskrive *min* egen GT-prosess: Hvilke betraktninger og valg jeg gjorde underveis og en beskrivelse av prosessen rundt de kvalitative intervjuene jeg har gjennomført.

4.1. Forskningsdesign: Grounded Theory

4.1.1. Valg av metode

Grunnen til at jeg valgte Grounded Theory (GT) var i utgangspunktet nokså tilfeldig. Jeg hadde lest en masteroppgave der metoden ble brukt av en person som jeg ønsket skulle være min veileder. Jeg tenkte at analysemodellen virket spennende, men noe vanskelig å få taket på i første runde. Etter en forelesning med en entusiastisk GT-bruker, ble jeg ytterligere inspirert. Når veilederen min mente at min oppgave/ problemstilling kunne passe godt til dette designet, valgte jeg det. Noe av det som var mest tiltrekkende var den strukturen der «veien litt blir til mens vi går». Den appellerer også til min interesse for narrativ terapi, der fortellingene som kommer, skal styre hvordan jeg som terapeut går videre.

Inngangsspørsmålet til det jeg vil utforske kan være så åpent som «hva skjer her»? (Charmaz 2014). Men selv om analysemodellen har en nokså fast struktur, en konkret oppskrift og en lekende organisering av analysearbeidet, er det likevel slik at en etter hvert intervju kan stoppe opp og spørre; hvem vil jeg nå snakke med? Hva er det jeg nå vil gå nærmere inn på, eller se på fra en annen vinkel? Hvem kan belyse problemstillingen min annerledes enn det som har blitt gjort til nå? Dette passet meg. Selv om jeg da valgte forskningsdesignet før jeg hadde startet arbeidet, var min vurdering at det kunne la seg gjøre. Jeg hadde en problemstilling, forskningsspørsmål og var nysgjerrig på et fenomen. Neste tanke var så; hvem kan si meg noe om dette? Hvem skal jeg spørre og hvor skal jeg «finne de»? Jeg hentet så inn data,- og lærte meg metoden mens jeg holdt på. Veien ble til mens jeg gikk.

Utgangspunktet for denne metoden er at man har et tema man ønsker å utforske, noe man er interessert i og nysgjerrig på og som det ikke har vært forsket så mye på tidligere. Og at det ikke finnes så mye tilgjengelig teori. Forskeren kan stille det åpne spørsmålet «hva foregår her?» og vil kunne bruke ulike tilnærminger for å skaffe seg data. Både intervjuer, observasjonsmetoder, tekstanalyse etc. er godt egnet.

4.1.2. Presentasjon av Grounded Theory

Den historiske starten for GT er fra USA på 1960-tallet, der sosiologene Barney Glaser og Anselm Strauss gjorde studier av døende pasienter og hvordan pleiepersonalet behandlet disse

(Charmaz 2014). Temaet hadde det tidligere blitt forsket lite på og det var utfordrende både å innhente data og å finne måter å bearbeide dataene på. Arbeidsmåten beskrev de gjennom et pionerprosjekt som de etter hvert utviklet til en konkret metode. Pionerarbeidet ble publisert i «The Discovery of Grounded Theory» i 1967. Det er denne som danner grunnlaget for den klassiske Grounded Theory. Etter hvert utviklet det seg flere retninger som alle ville gjøre krav på metoden. Disse retningene er Straussian Grounded Theory, (kanskje mer kjent som klassisk GT), konstruktivistisk Grounded Theory og feministisk Grounded Theory (Satinovic 2014). En av de sentrale forskjellene mellom den klassiske Grounded Theory og den konstruktivistiske er bl.a. deres vitenskapsteoretiske grunnsyn. Mens Strauss og Glaser i større grad mente at forskeren kunne betrakte sine data fra utsiden i en nøytral posisjon, tok Kathy Charmaz (2014) et sosialkonstruksjonistisk ståsted og utgangspunkt for bruk av metoden. Hun mente at man aldri møter noe eller noen med ingenting. Både erfaringer, kunnskap, levd liv og tidligere møtepunkt er bakteppe når man møter nye mennesker, nye situasjoner, ny kunnskap og gjør seg nye erfaringer. Hun ble opptatt av at også forskeren vil gjøre subjektive fortolkninger av det som kommer frem gjennom datainnsamling.

Det er i denne rammen og innenfor Charmaz (2014) sin forståelse jeg gjør bruk av Grounded Theory. Denne tilnærmingen passer godt til hvordan jeg tenker ny kunnskap dannes og det passer godt inn i min forståelse av både forskning og klinisk arbeid: En sosialkonstruksjonistisk tilnærming der man samskaper både funn og fortellinger, enten det være seg forsker og informant, eller terapeut og klient. Fordi jeg har en sirkulær tilnærming og måte å tenke på kjenner jeg meg komfortabel innenfor denne tradisjonen. Charmaz (2014) representerer en systemisk forskningstradisjon og denne kjenner jeg meg hjemme i. Med dette som utgangspunkt velger jeg meg Charmaz sin tradisjon. Jeg støtter meg til hennes beskrivelse og hennes begrepsbruk; i hennes bok «Constructing Grounded Theory» (2014). Jeg følger også hennes oppskrift og fremgangsmåte i analysearbeidet, men det vil jeg komme nærmere inn på i Analyse- og drøftings-kapittelet.

Koding er et sentralt begrep i GT. Skulle man følge GT sin oppskrift slavisk kodet man umiddelbart etter transkribert intervju, for så å bestemme hvor veien videre skal gå; f.eks ved valg av neste informant. Og i enhver koding produseres det nye data. Kodingen gjør man parallelt mens man innhenter data og disse prosessene påvirker hverandre. Prosessen går fra data til dannelse av teori. Det vil si at teorien er «grounded» på data. Dette er det man tenker skal komme ut av forskning hvor man bruker dette designet og denne analysen. Noen hevder at GT ikke egner seg på masternivå, nettopp fordi rammene tilsier at man ikke kan komme

helt frem i en slik prosess. Man vil ikke kunne søke data så lenge og hos så mange at man oppnår metning (saturation) og man vil ikke kunne jobbe frem en helt ny teori. (Hva metning betyr innenfor GT sier jeg mer om under kapittel 4.2.4. Theoretical sampling). At metning ikke oppnås ser jeg helt tydelig, men man kommer likevel et stykke på vei i en slik prosess. Man kan si at man på dette nivået kommer frem til ulike og kanskje nye kategorier. GT-oppskriften er at man koder teksten og funnene i flere runder:

1. Detaljert koding (Initial coding)
2. Fokuseret koding (Focused coding)
3. Krysskoding
4. Teoretisk koding.

Tredje og fjerde koding blir ikke alltid gjennomført i en GT-prosess på masternivå.

Nedskrivning av *memos* er også sentralt i en GT-prosess. Dette er refleksjoner og ideer man gjør seg underveis i prosessen; og som går parallelt med datainnsamling, koding og analysing. Det kan være små, korte, lange, gjennomarbeidet eller bare korte intuitive refleksjoner, gjort i notatform. «.....following up on ideas and questions that came up while you wrote them will push your work forward» (Charmaz 2014:191). Memoskriving åpner opp for frie assosiasjoner og gjør at man som forsker hele tiden kommuniserer med seg selv. Man må drøfte, spørre, utforske og være i en egen, indre dialog, der man etterhvert fører dette i pennen. Hvordan man etter hvert skal bruke eller ikke bruke «memosene», vet man ikke så mye om underveis. «Memos provide a record of your research and of your analytic progress» (Charmaz 2014:191). Grounded Theory blir brukt både i kvantitativ og kvalitativ forskning.

4.2. Min GT-prosess ved bruk av kvalitative intervjuer

Jeg har valgt kvalitative intervju som metode for å innhente mine data. Kvalitative intervju er en metode hvor en undersøger hvilken mening hendelser og erfaringer har for de som opplever dem og ser på hvordan andre kan forstå og fortolke disse. Det er den intervjuedes liv og erfaringer som står i sentrum og det er deres livsverden en er interessert i å få ta del i. «Livsverdenen er den verden jeg som tenkende, villende og menende person lever i» (Aadland 2011:222). Gjennom intervjuet ønsker en å hente inn kvalitativ kunnskap, gjerne med utgangspunkt i spesielle temaer (Kvale & Brinkmann 2008). Jeg valgte en kvalitativ metode, da jeg ønsket et direkte møte med mine informanter. Et direkte møte er et godt utgangspunkt for å få frem fortellingene, opplevelsene og erfaringene. Det å undersøke meninger og opplevelser passet godt til mine forskningsspørsmål. Ved å velge en delvis

strukturert tilnærming (Thagaard 2013) gjennom et semistrukturert intervju, fikk jeg muligheten til å hente frem mine informanternes fortellinger, samtidig som jeg ved en viss struktur, sikret å komme innom de temaer jeg var interessert i.

GT som metode innebærer at prinsippet i «*theoretical sampling*» står sentralt. Noe jeg vil utdype nærmere i pkt.4.2.4. Innledningsvis vil theoretical sampling bety: «Theoretical sampling means seeking pertinent data to develop your emerging theory...» (Charmaz 2014:193). «...Theoretical sampling is the prime mover of coding, collecting and analyzing of data...» (Satinovic 2014:120).

Dette innebærer bl.a. at utvalg av informanter og rekrutteringen skjer etter hvert som prosjektet skrider frem. Jeg gjorde likevel valg i starten av prosjektet som dermed gav en overordnet retning og noen avgrensinger på hvem jeg ville intervju. Noen jeg tenkte kunne besvare mine forskningsspørsmål. Valget av informantene så tidlig i forløpet ble kanskje noe mer strukturert enn det GT, i sin ytterste konsekvens inviterer til, men jeg fant det likevel mest realistisk gjennomførbart for mitt prosjekt. Jeg vil nå gjøre rede for prosessen og de valg jeg gjorde underveis.

4.2.1 Valg av informanter

Jeg ønsket å få en dialog med minoritetsforeldre som fikk veiledning av barnevernet gjennom denne undersøkelsen. Foreldre av annen etnisk opprinnelse enn den norske. Her var det et stort utvalg og flere hensyn jeg måtte ta. Det viktigste kriteriet var at de hadde mottatt veiledning. At de hadde fått et vedtak fra barnevernets side, der hjelpetiltaket «Råd og veiledning» ifølge Lov om barnevern §4-4, (1992) var vedtatt, takket ja til og iverksatt. Jeg hadde noen ideer da jeg i starten vurderte hvor mange informanter jeg ønsket. Min første ide var at jeg kunne rekruttere 6-7 som sa seg villig til å stille til intervju. Jeg ønsket meg både kvinner og menn og de skulle representere ulike land. Jeg ville forholde meg til theoretical sampling ved at jeg etter første intervju skulle velge intervjuperson nummer to, alt etter hva jeg hadde fått av data i det første intervjuet og hvilke vei jeg ønsket å gå videre. Etter det nummer tre osv. Jeg var bevisst på at 3-4 intervjupersoner var et stort nok antall, med hensyn til prosjektets rammer og hva det ville innebære av tid og arbeid når jeg skulle transkribere intervjuene, kode og analysere. Det ville si at jeg etter endt intervju ville stå igjen med 3-4 personer som hadde takket ja til prosjektet, men ikke ble intervjuet. Jeg tenkte å bruke disse i et fokus-intervju eller kalle det en samtale og bruke dette som et notat i teoridelen min. Dette var altså min første tanke, men jeg så fort at dette ikke så enkelt lot seg realisere. Jeg hadde

også noen etiske betraktninger underveis, som gjorde at dette ikke ble slik som først tenkt. Det vil jeg si noe mer om etter hvert.

Jeg hadde noen kriterier når jeg skulle rekruttere mine informanter. For det første skulle de ikke gå i veiledning pr. i dag. Begrunnelsen for dette var at det, etter min vurdering, ville være viktig med en emosjonell avstand til erfaringen rundt veiledning. Det å være midt i endringsprosessen, som en veiledningsprosess er, kunne gjøre det vanskeligere å reflektere rundt opplevelse av forståelse og anerkjennelse. Samtidig kunne det være forstyrrende både på endringsprosessen og i intervju-situasjonen. For det andre ønsket jeg at de jeg intervjuet skulle være av etnisk ikke-europeisk opprinnelse. Dette handlet om et så praktisk forhold som at de jeg ville bruke som mine hjelpere og kontakter for rekruttering selv var fra ikke-europeiske land. De ville kunne gi en mer fyldig og nøyaktig informasjon om prosjektet og hva intervjuet ville gå ut på, da de snakket de ulike morsmål. Jeg tenkte også at jeg ved å gå utenfor Europa muligens ville få frem noe av forskjellen på kollektivistisk og individualistisk syn på barneoppdragelse. Det tredje kriteriet var at mine informanter skulle beherske det norske språket så godt at vi ikke trengte å bruke tolk. Jeg har gjennom mitt arbeid med minoritetsforeldre brukt tolk i mange samtaler. Dette har sine klare styrker og sine klare utfordringer. Styrken er selvsagt at man kan bruke sitt morsmål for å si det man ønsker. Det å uttrykke seg om vanskelige følelsesmessige forhold på et språk man ikke behersker kan vi alle kjenne vanskelig. Det er også et klart etisk aspekt i dette. For at vi skal kunne ha et likeverdig forhold er det viktig at alle har mulighet til å uttrykke seg på sitt eget språk. Derfor er tilgang til og mulighet for å bruke tolk svært viktig. Utfordringen i å bruke tolk kan også være mange og store. For flere av disse familiene er det små miljø som snakker samme morsmål. Det vil si at det er stor sannsynlighet for at tolkene og klientene kjenner hverandre, eller i alle fall vet om hverandre. Barnevern og det å ikke strekke til som foreldre er et tabubelagt område i de fleste kulturer. Mange av de familiene jeg har jobbet med har ikke alltid vært trygge for at taushetsplikten hos tolkene blir holdt. Det vil for mange være fare for å tape ansikt, noe som er ubehagelig og vanskelig for alle. Det vil også være utfordrende å bruke tolk når man ikke helt vet hva som blir sagt, hvordan det blir vektlagt, hvilke nyanser av ord som blir brukt etc. Med andre ord mange etiske hensyn å ta når man skal arbeide i dette landskapet. I intervju-situasjonen har jeg valgt å ikke bruke tolk i mine intervju.

Jeg endte opp med å intervju fire personer. Disse kom fra fire ulike ikke-europeiske land. To fra afrikanske land og to fra asiatiske. For en av kvinnene var det viktig at jeg ikke engang opplyste i min oppgave hvilket land hun kom fra; da dette ville kunne føre til at noen kanskje

kunne finne ut hvem hun var. Dette fortalte meg mye om hvilken redsel mange minoritetsfamilier har når det gjelder å bli «avslørt» på at de har kontakt med barnevernet. Dette vil jeg komme tilbake til senere i oppgaven. Alle mine fire informanter er kvinner, noe som er en klar svakhet ved mitt prosjekt. Det kan være mange aspekt ved de funn jeg har gjort og ved min analyse, som dermed har sine begrensinger. Når Charmaz poengterer viktigheten av å «gathering rich data» (Charmaz 2014:22) er jeg klar over at jeg i mitt prosjekt har fått inn rikelig med data, men bare fra mødre. Man kan også forstå Charmaz dithen at dette med «rich data» er det ideelle, men ikke nødvendigvis et absolutt krav for å kunne bruke GT som metode. Det skulle vise seg å være noe vanskeligere å få nok informanter enn hva jeg først hadde sett for meg. Og jeg var til slutt glad for at jeg fikk mine fire. Grunnen til det kan være så mange, men jeg vil her presentere noen av de antakelsene jeg har gjort meg, bl.a. på bakgrunn av de tilbakemeldingene jeg fikk fra mine rekrutteringshjelpere i ulike miljø. Disse kontaktene er kjente og trygge for dem de har spurt. Likevel melder de tilbake at foreldre gruer seg for å snakke om dette temaet. Det er et sårbart tema, det foreligger mye frykt for barnevernet hos disse familiene, og mange av dem har vonde erfaringer som de kanskje ikke er klare for å snakke om. Det kan også antas at det kunne være en viss usikkerhet knyttet til å snakke med personer som har tilknytning til feltet og som fremdeles jobber i barnevernet. Det ville være helt naturlig innenfor prinsippene rundt theoretical sampling at jeg ville lete etter en mannlig informant. Det gjorde jeg for så vidt ved å si til de jeg hadde kontakt med at jeg aller helst ønsket meg en mann, men de gjorde alt de kunne for at jeg i det hele tatt skulle få mine intervjupersoner.

4.2.2 Rekruttering av informanter

Jeg hadde tenkt å rekruttere personer til intervju fra min tidligere arbeidsplass i Kirkens Bymisjon, Bergen. Der hadde jeg flere kollegaer som selv er innvandrere og jobber i tiltak der de møter mange familier som har hatt og har kontakt med barnverntjenesten. Tiltaket (EMPO) drives av Kirkens Bymisjon i Bergen og er et «Flerkulturelt ressurscenter for kvinner». Jeg ville be mine tidligere kollegaer utfordre noen konkret til å komme for å få åpen informasjon fra meg. Foreldrene kunne så bestemme om de ville gå videre og få ytterligere informasjon. I tillegg ville jeg benytte meg av tiltaket/ organisasjonens åpne tilbud og be om mulighet til å komme med generell informasjon på et av deres møter. Jeg startet med friskt mot og trodde at denne rekrutteringen ville bli enklere enn den viste seg å bli. Det ble mer og mer tydelig for meg at det er utrygghet der ute om hva barnevernet er og hva de kan være i stand til å gjøre.

Det er for mange uklart hva barnevernet egentlig er og hvilke oppgaver det har. Nyansene mellom saksbehandleres mandat, veiledernes rolle, kontra det å være forsker, der intervjuet blir satt i en helt spesiell kontekst uten konkrete og praktiske konsekvenser for deg personlig, var ikke alltid klare. Den utbredte redselen for barnevernet har tydelig kommet frem i annen forskning. Rekrutteringen min ble dermed noe annerledes enn jeg hadde tenkt. Jeg hadde kontakt med EMPO som planlagt, men jeg tok også kontakt med Bergen kommune sitt Introduksjonsprogram og informerte leder og saksbehandlere der. Og til slutt informerte jeg bekjente innen fagmiljøet som kanskje kunne vite om noen som kunne være aktuelle kandidater innenfor mine kriterier for prosjektet. Jeg sendte dem et informasjonsskriv (Vedlegg nr.2), der jeg kortfattet hadde skrevet hvem jeg var, hva jeg ville skrive om og hvem jeg ville ha kontakt med. Gjennom disse tre «portene», fikk jeg mine fire informanter. Jeg innså både underveis og i ettertid av prosessen at det var viktig at jeg fikk mine informanter fra ulike miljø. Å rekruttere kun gjennom Kirkens Bymisjons tilbud, kunne bli en utfordring når det gjaldt prinsippet om anonymisering og konfidensialitet. Taushetsplikten rundt hvem som har latt seg intervjuet og hvem som kanskje har sagt hva, kunne bli vanskelig å ivareta. Jeg er glad for at det ble som det ble. Nå er det kun de som har laget en avtale med meg som vet hvem som har vært til intervju. De vet ikke hvem de andre er eller hva som kommer fra hvem. Da jeg heller ikke opplyser hvilket land de kommer fra, tenker jeg at det er så vanntett som mulig. Jeg snakket også med mine informanter om taushetsplikten og formidlet at det ville fordre at de selv ikke sier noe om hva de har vært med på og hva de har sagt.

4.2.3 Gjennomføring av intervjuene

Jeg brukte noe mer tid enn jeg kanskje ville bruke med etnisk-norske for å forklare ytterligere hva dette prosjektet gikk ut på. De hadde forstått noe av det, men ikke alle fire hadde like stor klarhet i hverken forskjellen på ulike roller i barnevernet, eller forskjellen på hva det innebar å snakke med en forsker kontra en terapeut. Det førte til interessante refleksjoner og betraktninger, men førte til at intervjuene ble nokså lange. I et av intervjuene vekslet informanten mellom å snakke norsk og engelsk. Jeg valgte å utarbeide en intervjuguide som jeg brukte i det første intervjuet. Denne besto av 7 spørsmål (Vedlegg nr.1). Disse skulle hjelpe meg å få frem fortellinger der jeg ikke skulle glemme å bruke ordene forståelse og anerkjennelse. Samtidig kunne de være med å sette intervjuene inn i en ramme som kunne gi meg en retning for å belyse mine forskningsspørsmål. Etter første intervju erfarte jeg mange ting, som gjorde at jeg tenkte annerledes ved de neste. Først og fremst så jeg at det var

språklige utfordringer i mine møter med mine informanter. Jeg er ganske trygg på at vi forsto hverandre, men det ble mindre viktig for meg å lede dem i en retning. Jeg ønsket rett og slett at de skulle fortelle om sine erfaringer med veiledningen. Dette førte til at intervjuene bar preg av å være mindre strukturerte. Jeg tenker at min erfaring som terapeut hjalp meg i intervju-situasjonene. Det var mange ting som kom frem i denne åpne samtalen, som jeg kanskje ikke hadde fått frem dersom jeg hadde en strukturert intervjuguide, der det var viktig for meg å komme innom alle mine tenkte spørsmål. Det var befriende å vite at alt ble tatt opp på band, slik at jeg ikke skulle anstrenge meg på å huske eller notere underveis. Det passet meg å være i den bevegelsen som en slik samtale skaper. Samtidig ble jeg utfordret på at jeg ikke skulle gå inn i en terapeutrolle, da det i noen tilfeller kunne være både naturlig og nærliggende. Jeg var bevisst på at jeg nå var forsker og ikke terapeut. Jeg vil senere, i innledning til analysekapittelet komme tilbake til mine betraktninger rundt språklige utfordringer. Der vil jeg si hvordan det har vært med å påvirke mitt prosjekt og hvordan jeg konkret har valgt å løse denne utfordringen.

4.2.4 Theoretical Sampling

Theoretical sampling blir av GT`s brukere benevnt som både en metode og noe som inneholder ulike prinsipper. Den omfatter vekselvirkningen mellom å innhente data, gjøre analyse og kodinger, skrive memos, for så å gjøre betraktninger og valg knyttet til neste informant. Det er denne sløyfebevegelsen jeg tenker er tiltrekkende og som jeg ved et eventuelt neste prosjekt med bruk av GT ville gjort meg enda mer nytte av. Memos ble skrevet både etter intervjuene og underveis i prosjektet. Dette var tanker og refleksjoner som var med på å gi prosjektet mitt retning underveis. Memosene var med meg i den løpende prosessen, men de var også en måte å samle det jeg hadde tenkt og erfart underveis. Jeg samlet de i en mappe, laget et system i kronologisk rekkefølge og satte egnet overskrift etter hvert. Fordi jeg strevde med å finne informanter og fordi jeg ikke tillot meg å ha «is i magen» og at prosjektet skulle avsluttes innen en gitt dato, ble ikke denne vekselvirkningen slik GT kanskje helst sier at den skal gjøres. Det er ønskelig med en vekselvirkning mellom dataproduksjon og analyse; som innenfor GT kalles «theoretical sampling». Svein Mork har, i en presentasjon av GT, brukt en mulig norsk oversettelse til «teoriunderbygging» (Svein Mork, 05.12.2015). For hver analyse utvikler man noen teoretiske ideer. Disse ideene undersøker en videre gjennom å innhente ytterligere data. Når man så tenker at en har fått nok data og det ikke kommer frem noe nytt; snakker man i GT om metning (saturation). Charmaz

beskriver metning (saturation) som: «... refers to the point at which gathering more data about a theoretical category reveals no new properties nor yields and further theoretical insights about the emerging grounded theory...» (Charmaz 2014:345). Det vil med andre ord si at nye data ikke skaffer ny forståelse for det området man studerer/ forsker på (Satinovic 2014).

Både i tidligere oppgaver, gjennom forelesninger, informasjon om GT og gjennom veiledning er det poengtert at fullstendig metning ikke lar seg gjøre. Dette sammenfaller med erfaringene til de fleste GT-brukere på masternivå.

4.2.5 Koding av samlet materiale

Som jeg har skrevet tidligere er koding et sentralt begrep i GT og jeg vil her beskrive hvordan jeg konkret gjorde dette i mitt prosjekt. Jeg forsøkte å transkribere intervjuet så raskt som mulig etter jeg hadde foretatt det. Dette fordi jeg ønsket å ta vare på stemningen og atmosfæren i rommet. Jeg gjorde ingen koding før etter jeg hadde fått inn alle mine intervju. Dette svekket nok prosessen som theoretical sampling skal ivareta, men jeg er meg bevisst på at det var dette jeg gjorde. Jeg tenkte etterhvert at dersom jeg, etter koding av mine intervju, ikke hadde fått «svar på» forskningsspørsmålene mine, måtte gjøre nye vurderinger om behovet for flere intervju. Jeg erfarte at dette likevel var en kontinuerlig prosess, der jeg etter hvert intervju/ transkribering skrev mine memos og egne umiddelbare refleksjoner. Dermed erfarte jeg det sirkulære i prosessen.

Detaljert koding (intitial coding) og fokusert koding (focused coding) gjorde jeg så intervju for intervju. Denne kodingen gjorde jeg manuelt. Jeg lagde meg store marger og hadde ulike skrift-farge på hvert intervju. Jeg gikk gjennom linje for linje og gjorde detaljert koding på venstre side. Da hadde jeg i undervisning av en GT-kjenner fått tips om å la denne prosessen gli litt fort og ukritisk. La både magefølelse og min egen umiddelbare punktuering lede meg frem i prosess og notere det som «faller deg inn». Dette var en spennende og morsom prosess. Etter at jeg hadde kodet og notert i venstre marg, la jeg et ark over teksten og spurte meg så; «hva handler dette om»? På høyre side gjorde jeg så den fokuserte kodingen, der jeg prøvde å la det som sto på venstre side få en slags mening. Ideen om at jeg mer og mer skulle fjerne meg fra teksten gjorde at jeg, på mange måter fikk noen overraskelser mens jeg holdt på. Om jeg da, slik metoden egentlig tilsier, kunnet ta for meg de ideene som kom frem etter kodingen for å bruke som forberedelse til neste intervju; hadde jeg kanskje hatt en annen tilnærming og forberedelse i mitt møte med neste informant. Min refleksjon av dette, i etterkant, dersom jeg tenker at jeg her ikke fulgte oppskriften, var følgende: Når jeg til mine intervjupersoner ba

dem «fortelle» om deres opplevelse knyttet til veiledningen, hadde jeg ingen konkret ide i bakhodet om hva jeg nå var på utkikk etter. Det kunne kanskje i større grad preget min forforståelse og mine punktueringer dersom jeg hadde bestemt meg for hvor veien nå skulle gå. Kunne det da vært mulig at jeg ville lete etter noe og dreie samtalen inn i en eller annen retning? Det vil jeg ikke få svar på, men det som blir min refleksjon er bekreftelsen av det Charmaz (2014) var tydelig på; nemlig at en aldri går inn i et problemområde, et landskap uten å ha med seg noen tanker og betraktninger rundt det man skal undersøke.

Etter å ha gått gjennom den transkriberte teksten, intervju for intervju, satt jeg med en «liste» fra min detaljerte koding. Disse klippet jeg opp i strimler og la utover bordet. Jeg samlet de jeg syntes hørte sammen og omhandlet noe av det samme temaet. Det var spennende å se hvordan noen setninger gikk igjen, eller setninger som veldig tydelig omhandlet samme tema. Ved å samle disse gjennom den fokuserte kodinga ble jeg så sittende med noen færre kategorier fra hvert intervju. For disse laget jeg en overskrift som jeg mente omhandlet det som hadde kommet frem fra den oppstykkete teksten. Det var møysommelig arbeid, men spennende. Jeg var oppriktig nysgjerrig på hvilke temaer som ville tre frem. Jeg reflekterte over de tanker jeg hadde gjort meg underveis, både mens jeg intervjuet, når jeg transkriberte og når jeg startet min første koding. Og ikke minst så de i sammenheng med de memosene jeg hadde skrevet. Fordi de enkelte intervjuene var skrevet med ulike fargeskrift, klarte jeg å organisere det på en måte der jeg kunne finne tilbake til systemet ved koding av neste intervju. Slik arbeidet jeg meg gjennom mine fire intervju og etter detaljert og fokusert koding satt jeg tilbake med noen overskrifter som jeg tenkte handlet om noen felles temaer.

..Focused coding means using the most significant and/or frequent earlier codes to sift through and analyze large amounts of data. Focused coding requires decisions about which initial codes make the most analytic sense to categorize your data incisively and completely... (Charmaz 2014:138).

Etter å ha gått gjennom alle fire intervjuene, satt jeg tilbake med mellom 150 og 300 detaljerte koder pr. intervju og mellom 60-80 fokuserte koder pr. intervju. Jeg la disse utover bordet og samlet de jeg syntes hørte til i samme «familie». Derfra lagde jeg noen overskrifter eller temaer pr. intervju. Når jeg da samlet disse etter hvilke temaer som hørte sammen satt jeg tilbake med 5 hoved-overskrifter/ kategorier som jeg ville ta med meg videre. Det var en bevegelse bort fra den opprinnelige teksten og på et høyere abstraksjonsnivå. Dette førte så til det konkrete materiale jeg tok med meg inn i analysearbeidet. Det 5 overskriftene på dette tidspunktet var:

1. Kulturelle forskjeller.

2. Den «gode» hjelpen.
3. Barnets beste.
4. Sårbarhet
5. Resiliens.

Hvordan jeg så arbeidet videre med disse 5 overskriftene vil jeg gjøre rede for i kapittel 5; Analyse og drøfting.

4.2.6. Forskningsetiske betraktninger

Prosjektet ble formelt godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD) før jeg tok kontakt med mine informanter. Hvilke forskningsetiske hensyn og avveininger måtte jeg gjøre? Både Thagaard (2013) og Kvale & Brinkmann (2009) fremhever tre sentrale etiske prinsipper når det gjelder kvalitativ forskning: Informert samtykke og at deltakelse er basert på frivillighet, anonymitet og konfidensialitet og å hindre skade ved å delta i undersøkelsen. I tillegg peker Kvale & Brinkmann på viktigheten av å at forskeren til enhver tid er sin rolle bevisst. Thagaard sammenfatter dette som «...at intervjuerens kompetanse er basert på en kombinasjon av håndverksmessig dyktighet, faglig ekspertise og trening i å mestre sosiale relasjoner...» (Thagaard 2013:99). Mine informanter samtykket muntlig og skrev så under en skriftlig samtykkeerklæring i starten av intervjuet. Informert samtykke innebærer altså at de jeg intervjuet ble informert om hva forskningsprosjektet går ut på, at det er frivillig å delta og at det er mulig å trekke seg når som helst uten begrunnelse (Vedlegg nr.3). Jeg informerte også hvordan jeg ville oppbevare det materialet jeg fikk underveis i arbeidet med prosjektet, samt at alt ville bli slettet etter at oppgaven er levert, i slutten av mai 2016. Jeg har hatt noen etiske refleksjoner knyttet til hvordan jeg har rekruttert mine informanter og hvordan språket har vært et hinder for en fullstendig klargjøring når noe har vært uklart. Blant annet å poengtere at en samtale eller intervju med meg som forsker ikke kan være med å hjelpe vedkommende i en fortsatt strevsom og vanskelig hverdag. Jeg tror likevel at ved å bruke ekstra tid på å snakke om de ulike temaene som kom opp, gjorde at jeg var trygg for at mine informanter visste hva de var med på og ikke hadde en forventning om videre kontakt og oppfølging. Fordi jeg kjente de som sto for rekrutteringen måtte jeg også gjøre en ekstra forsikring til informantene om at de til enhver tid kunne trekke seg fra prosjektet. Jeg vet at mange innvandrere går noen ekstra skritt for å hjelpe eller tilpasse seg i ulike settinger. Så også det å «hjelpe meg» til å få nok informanter. Kunne rekrutteringshjelperne, av den grunn, bli utydelige på hvilket prosjekt dette var? Hva det innebar og hva som var innholdet i et

intervju? Derfor vektla jeg å gi den enkelte informant ytterligere informasjon om prosjektet før intervjuet startet. Jeg gjennomførte intervjuene på mitt kontor som ligger sammen med kontorene til Senter for familieveiledning. Dette vil kunne føre til at mine intervjupersoner kunne treffe på sin veileder. Jeg tilstrebet derfor å legge intervjuene til tidspunkt der mine kollegaer ikke var på jobb. Ved et tilfelle lykkes jeg ikke i det og min informant traff sin veileder og fortalte at hun nå hadde blitt intervjuet. Jeg velger likevel å tenke at det ikke kan la seg gjøre å finne frem de uttalelsene som vedkommende eventuelt har blitt sitert på. I tilfelle er min kollega underlagt den samme taushetsplikten, og veiledningen er for lang tid siden avsluttet. Avslutningsvis i intervjuet spurte jeg mine informanter hvordan de opplevde intervjusituasjonen. Dette var også en måte å ivareta det etiske ansvaret på.

4.2.7. Reliabilitet og validitet. Gjennomskinnelighet

I forskning er reliabilitet og validitet sentrale begrep. Og både i kvalitativ og kvantitativ forskning er disse begrepene sentrale fordi de sier noe om kvaliteten på forskningen som blir gjort. Reliabilitet vil på mange måter si noe om hvorvidt forskningen er gjort på en pålitelig og tillitvekkende måte og om muligheten for å etterprøve og komme frem til samme funn (Thagaard 2013). Validitet handler om hvor gjennomskinnelig forskningen er og om målemetoden faktisk måler det vi ønsker å måle. Dette kan lettere la seg etterprøve i den kvantitative forskningen fremfor den kvalitative. I kvalitativ forskning vil ikke fullstendig etterprøving la seg gjøre. Det betyr ikke at gjennomskinnelighet er mindre sentralt innenfor den kvalitative forskningen, men det handler bl.a. om at den kvalitative forskning innebærer stor grad av subjektiv tolkning. Det vil derfor være viktig å redegjøre for fremgangsmåte og refleksjoner av eget arbeid underveis, for på den måten å kunne argumentere for forskningens reliabilitet.

Charmaz (2014) peker på at forskningen skal være gjennomskinnelig eller transparent. Dette vil si at leseren skal kunne følge prosessen fra kategoridannelse og tilbake til teksten. Slik kan leseren selv bedømme undersøkelsens grad av reliabilitet og validitet. Denne gjennomskinneligheten har jeg forsøkt å ivareta ved å beskrive min forskningsprosess i dette kapitlet.

5. ANALYSE OG DRØFTING.

I det foregående kapittelet redegjorde jeg for mitt valg av GT som metode for innsamling av data og jeg presenterte min detaljerte (initielle) og fokuserte koding. Min videre prosess var at jeg samlet mine fokuserte koder og så etter om det var noen felles overskrifter eller tema.

I dette kapittelet vil jeg presentere den enkelte kategori. Jeg vil beskrive hvordan den ble utviklet, hvordan den underbygges og så drøfte denne i lys av relevant teori.

5.1. Arbeid med utforming av kategorier

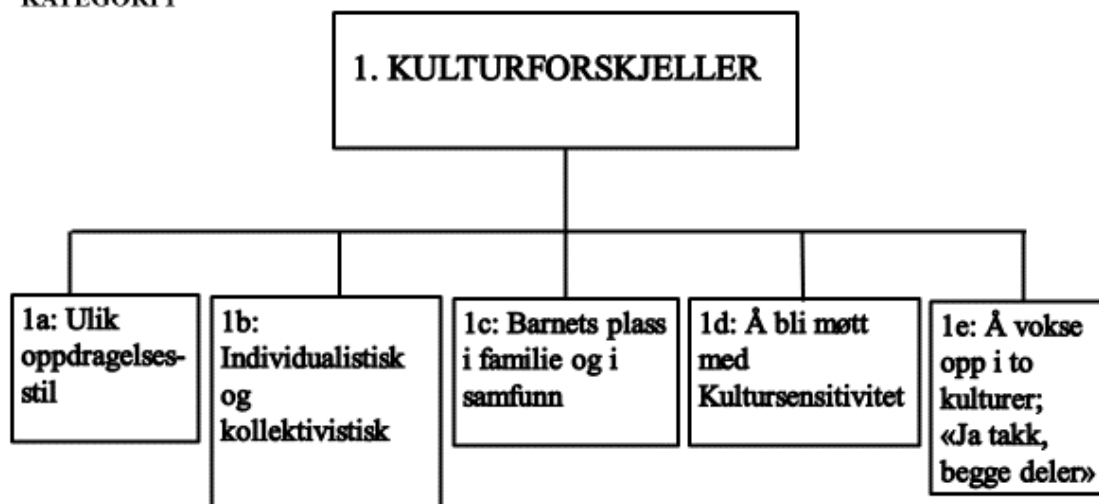
Etter at jeg hadde gjort mine detaljerte og fokuserte kodinger satt jeg igjen med 28 overskrifter, som jeg mente omhandlet felles tema. Jeg laget på en måte en overskrift/ tema-samling pr. intervju. Da jeg la disse utover bordet fikk jeg bekreftet det jeg hadde fått en fornemmelse av underveis. Det var nemlig mange temaer som gikk igjen. Og med de 28 overskriftene utover bordet, gjorde jeg en krysskoding, der jeg igjen fikk frem noen overskrifter, på et høyere abstraksjonsnivå. Så kom jeg tilbake til spørsmålet jeg hadde underveis: hva handler dette om? Jeg undret meg også over om jeg hadde fått svar på forskningsspørsmålene mine. Handler dette om mine informanternes opplevelse av anerkjennelse og forståelse i veiledningsrommet? Det var en spennende prosess og det var en sirkulær bevegelse mellom det jeg nå fant, det jeg tenkte utkrystalliserte seg som kategorier og mine spørsmål i bakhodet. Etter hvert som jeg jobbet med denne kodingen kom jeg frem til 5 overskrifter eller temaer. Noen temaer gikk inn i og over i hverandre og det var nødvendig for meg å finne en måte å organisere dette på. Hvilke temaer som skulle vise seg å være hoved-kategorier eller sub-kategorier var ikke klart på dette tidspunktet. Noe holdt jeg fast ved, noe ble innlemmet i andre overskrifter og noe lot jeg ligge. Parallelt med dette arbeidet las jeg mine memos, som var med å belyse eller «diskutere» de temaene jeg hadde kommet frem til. Det ble en sirkulær prosess, der jeg leste gjennom intervjuene, fant sitater, så på overskriftene og på den måten jobbet meg gjennom materialet mitt og endte med 3 hovedkategorier, 10 sub-kategorier og 5 sub-subkategorier.

Mine 3 hovedkategorier ble følgende:

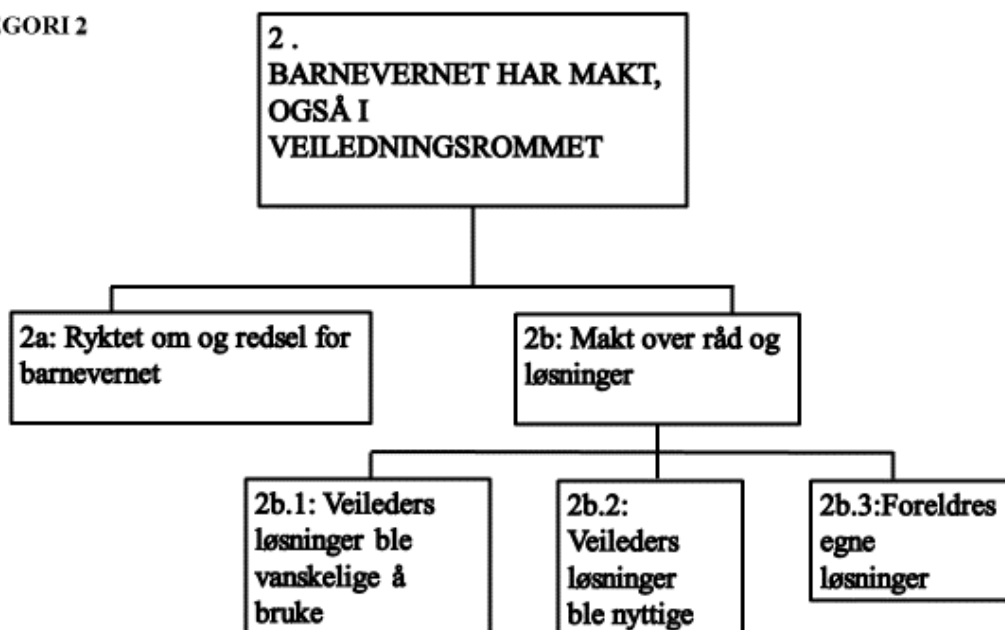
- 1. Kulturforskjeller.**
- 2. Barnevernet har makt, også i veiledningsrommet.**
- 3. Alt det andre...Alt er kanskje ikke barnevern.**

Jeg presenterer «Kategorikartet» mitt på følgende måte:

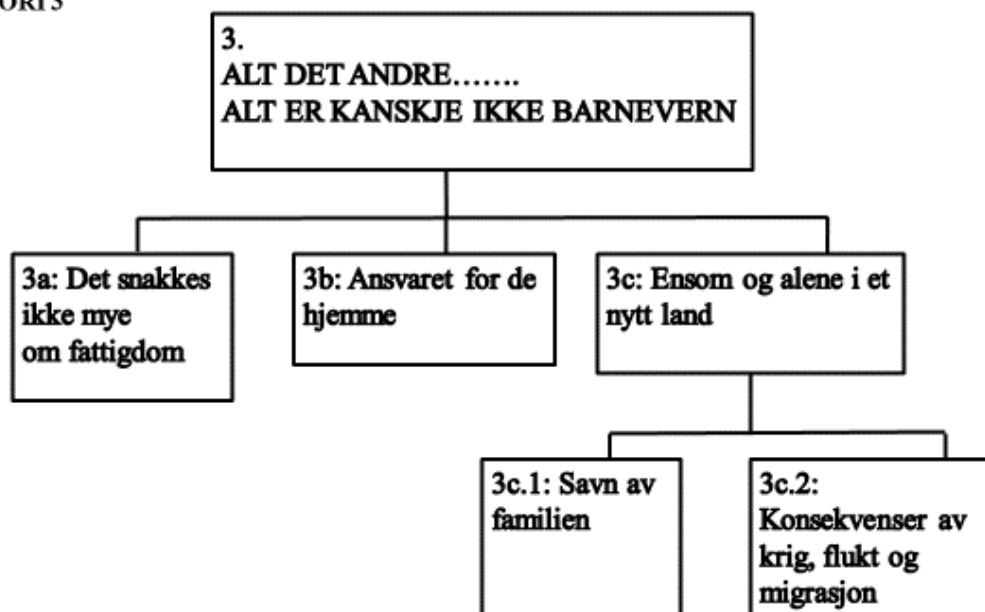
KATEGORI 1

KATEGORI 2

KATEGORI 3

5.2.Håndtering og bruk av sitat

Fordi mine informanter, til tider, har et gebrokkent norsk språk, har jeg gjort om deres sitater til bortimot normert norsk. Dette er gjort av hensyn til forståelse for leseren og av hensyn til hvordan jeg presenterer mine informanter. Jeg vil legge ved et eksempel på transkribert intervju, og slik vise hvordan jeg har «omskrevet» sitatene (Vedlegg 4). Slik vil dette bli transparent for leseren og opprinnelige sitat vil være tilgjengelig. Jeg tar dermed høyde for at det skjer noe med nyansene i min omskriving. Jeg er likevel ganske trygg for at jeg forsto det de konkret mente med ordene. Hvilken betydning og mening de la i det de sa, er selvsagt en del av den tolkningen og samskapningen som skjer i enhver dialog. «Klient og terapeut er samtalepartnere ved å fortelle, undersøke, fortolke og forme fortellingen» (Bagge 2007:119). I intervjuene ble mine informanter bedt om å «fortelle om veiledningen». Jeg brukte ordene anerkjennelse og forståelse i samtalene, hadde dem i bakhodet underveis, men brukte ikke tid på å forklare eller utdype begrepene. Jeg vil nå presentere det mine informanter sa om veiledningen og hvordan jeg knytter dette til teori som jeg mener belyser det de har snakket om. Når jeg skriver BG i mine sitat er det mine initialer og det er mine presiseringer.

5.3. GT-KATEGORI 1: KULTURFORSKJELLER

KATEGORI 1

At det er kulturelle forskjeller i veiledningsrommet der mennesker med to ulike kulturbakgrunner møtes, ligger i sakens natur. Det jeg likevel ble opptatt av, både mens jeg gjorde intervjuene og under transkripsjonen og analysearbeidet var hvor mange ganger mine informanter brukte ordet kultur. Og hvor ofte de brukte «kulturforskjeller» som en forklaring på det vi snakket om.

«Spesielt har jeg merket veldig mye når det var vanskelig for dem å forstå meg; da var det kulturen min... ofte måtte jeg forklare hvorfor jeg tenker sånn; Fordi sånn er det i vår kultur..... Det var bare den kulturforskjellen som var litt vanskelig... eller vanskelig?... Det tar tid. (BG: å bli forstått)» (1:2/15/17).

Det har i noen faglige diskusjoner, både på min arbeidsplass og i refleksjoner rundt barnevernsarbeid med minoritets-familier, blitt poengtert at vi ikke kan forklare alt som skjer gjennom kulturforskjeller. Vi må bli mer opptatt av hva som er felles enn hva som skiller oss. Det har gjennom forskning blitt belyst at både minoritetsperspektiv, flyktingerelaterte

faktorer og levekårsperspektiv er viktige element rundt hvordan vi skal forstå og møte minoritetsfamilier i barnevernet (Paulsen m.fl. 2014). Kulturforklaring og kulturbegrepet har blitt brukt i debatten om innvandring og integrasjon på en noe spesiell måte. Begrep og forklaringer blir brukt overfor noen grupper, men ikke alle. Det knyttes til minoriteten, men ikke majoriteten. Kultur kobles til avgrensede grupper og gruppene tillegges en homogenitet. I den sammenheng blir kultur forstått som en determinerende faktor som ofte har fokus på negative sider ved innvandrede minoriteters kultur. Majoritetenes negative praksiser blir ikke kultur omtalt på samme måte (Bredal 2009:43). Med andre ord kan man si at kultur som overgeneralisering, på mange måter har vært en dominerende forståelsesmåte. Jeg oppfatter likevel at kulturelle forskjeller tydelig ble snakket frem av mine informanter. De peker på at det i noen situasjoner nettopp er dette som gjør at samarbeid mellom barnevernet / veilederne og dem kan bli vanskelig. Slik jeg forstår deres fokus på og bruk av begrepet kultur, tenker de at i møte med veilederne møtes to ulike kulturer og det er nettopp det som er utfordringen. De som representerer minoriteten, i mitt prosjekt, tenker kanskje i større grad at de møter noen som også har en kultur med seg som preger samhandlingen. Qureshi (2009:208) sier at en må se på «.kultur som tilstedeværende fenomen i enhver samhandling mennesker imellom». Han peker videre på viktigheten av å bli bevisst sin egen kultur. Vi må bli oss selv bevisst på at kultur ikke bare betyr å ha fokus på «den andre», men også se på oss selv som kulturbærere. Ikke minst må vi være oss bevisst vår egen etnosentrisme og stereotypier om andre (ibid). Alle møter med mennesker handler om kulturmøter, der hver enkelt må møtes som individ og ikke som en representant for en gruppe og en kultur.

5.3.1 Sub-kategori 1a: Ulik oppdragelses-stil

En av mødrene fortalte hvordan hun ikke likte at hennes sønn satt med beina i sofaen eller lå i sofaen når de hadde besøk av noen ukjente, eller av andre voksne. Dette sa hun til han mens veilederne var hjemme hos dem. De reagerte med å si at det ikke var så nøye, at det gjorde ingenting. Kanskje var deres intensjon at hun skulle slippe å stresse med det, at det ikke gjorde noe for dem, men for henne ble det en tilbakemelding på at noe hun synes var viktig ikke var viktig for dem. Hun refererte også et par andre episoder der hun satte grenser for sønnen sin; for å sitte urolig, ikke ha respekt for henne som mor og snakke med for høy stemme. Det handlet om verdier for henne i hennes barneoppdragelse. Her opplevde hun også at veilederne bagatelliserte og sa at det ikke gjorde noe. De mente det var viktigere hva han snakket *om*, mer enn om han snakket litt for høyt. Det var likevel viktig for henne og hun

fortsatte å gi beskjed til sin sønn. Etter hvert opplevde hun at veilederne forsto at dette var viktig for henne. «...*Ja det var viktig for meg. Så denne gangen har de ikke reagert.. Så de skjønnte at jeg ville det skal være sånn*» (1:16). Etter min vurdering er det forståelse og anerkjennelse denne moren her sier noe om. Hun sier at hun ikke var villig til å gi opp noe av det hun så på som viktig i hennes måte å oppdra sine barn. I starten av veiledningen kunne det hun opplevde oppfattes som manglende forståelse for at dette var viktig for henne. Men videre peker hun på at det ble endringer etter hvert. Hun opplevde seg forstått og anerkjent som mor ved at hun og veilederne ble bedre kjent og hun fikk forklart hvorfor dette var viktig for henne.

5.3.2 Sub-kategori 1 b: Individualistisk og kollektivistisk

«Jeg er fra en annen kultur. Jeg har bodd med bestemoren min og med storfamilien før jeg kom til Norge. For oss er det ikke bare mamma som passer på, dine venner kan også hjelpe å passe på» (3:6).

Informanten og jeg hadde her hatt samtale om hvordan veiledningen hadde foregått. Hun fortalte at hun som mor hadde fått mange konkrete råd om hva hun skulle gjøre og ikke gjøre. Og på spørsmål om hvordan dette hadde fungert for henne svarte hun at mye av det ikke fungerte hjemme hos dem. Og så sier hun akkurat overnevnte sitat. Slik jeg tolker denne morens utsagn, tenker jeg at dette handler om en kollektivistisk og individualistisk kontekst for barneoppdragelse. Skytte (2008) trekker noen skillelinjer mellom verdiene i kollektivistiske og individualistiske oppdragelsesmetoder. (Skytte 2008:70):

Individualistiske verdier:

- Likhet, frihet og realisering
- Selvstendighet
- Frivillighet i familierelasjonene
- Gjensidig respekt
- Individualisme

En individualistisk kultur er kjennetegnet av at medlemmene setter seg selv, selvrealisering og egen lykke frem for felleskapets interesser. Familiemodellen er kjernefamilien (Jensen & Ulleberg 2011).

Kollektivistiske verdier:

- Lydighet, lojalitet og respekt

- Gjensidig avhengighet blant blodsbeslektede
- Ansvarsfølelse overfor kollektivet
- Oppofrelse

En kollektivistisk kultur er kjennetegnet ved at medlemmene setter hensynet til fellesskapet øverst og fremfor sin egen selvrealisering og lykke. Familiemodellen er storfamilien (ibid). I tillegg er mange kollektivistiske kulturer også hierarkisk organisert. Dette er annerledes enn den tradisjonen de fleste familieveilederne representerer. Slik jeg forstår mine informanter er deres kollektivistiske verdier viktige for dem. Og slik jeg tolker deres fortellinger kan de oppleve at denne konteksten for oppdragelse ikke alltid blir forstått og anerkjent av veilederne. I mange land der kollektivismen står sterkt er det vanlig at storfamilien og nærmiljøet/ landsbyen har medansvar for barnas oppdragelse. Når familier fra denne tradisjonen kommer til Norge, blir foreldrene mye mer alene om oppdragelsen. Det blir stilt større krav til at de skal klare det alene og foreldreferdigheter blir målt og veiet. Slik jeg forstår mødrenes ønsker om å bli møtt, kan det være med kulturkunnskap, kultursensitivitet og med en åpen og nysgjerrig ikke-vitende holdning.

5.3.3 Sub-kategori 1c: Barnets plass i familie og i samfunn

Temaet barnets plass i familie og samfunn kom på mange måter frem gjennom intervjuene. Det handler om hvilken plass barna har og hvordan barns rettigheter og barnets selvstendige verdi skal bli sett og hørt. Dette er også noe som, slik jeg ser det, handler om kollektivistiske og individualistiske samfunn og ulike verdier som gjør seg gjeldende. I mange vestlige land dyrker vi frem verdier som selvstendighet, «hver sin egen lykkes smed», ansvar for eget liv, kjenne etter hvordan jeg har det, hva som er godt for meg, selvrealisering, karriereløp etc. Fra barna er helt små må de lære og erfare at de har en plass og en stemme i fellesskapet Dette har selvsagt en verdi i seg selv. Synet på både barn og barneoppdragelse, samt hva som er det beste for barnet, vil være ulikt i ulike kulturer.

«Vi skal høre på barna. Barna kan ikke bestemme, men de har rett til å snakke. Så barna her (BG: i Norge) snakker mye og vi skal høre mye på barna. Så det er litt forskjellig (BG: ulikt der jeg kommer fra)» (4:8)

En av mine informanter bekrefter sin erfaring med at barn i Norge har en vesentlig større plass i samfunnet enn der hun kommer fra. Innen vestlig barnepsykologi har vi mye fokus på hvordan barn skal utvikle seg, både språklig, kognitivt og motorisk. Vi har maler og skjemaer og følger en utviklingskurve ut fra hva som er det «normale». Andre steder er fokuset et

annet. Her sammenlignes heller søsken enn standardiserte normer og i noen land er en mer opptatt av barnets sosiale utvikling (Jensen & Ulleberg 2011). Nicole Hennem (2015) peker i sin artikkel «Makten om barnet» på hvordan barn har makt i ulike samfunn og hvordan politikken kan styres ut fra hvilken plass barnet har. Vestens ikonisering av barn betyr ifølge henne at «for staten blir det lønnsomt å investere i og bruke ressurser på barn som representerer den menneskelige kapital i landets fremtid» og at «... barn har fått en annen politisk betydning som har ført dem i forgrunnen i de vestlige samfunn» (Hennem 2015:131). Dette er en interessant vinkling med tanke på at ulike kulturer møtes for å samarbeide om hvilken plass barnet skal ha både i familien og i samfunnet. På samme tid nevner en av mine informanter at barnets oppgave i deres kultur blant annet er å ta vare på foreldrene når de blir gamle. Mine rammer for dette prosjektet åpner ikke for å gå dypere inn i problemstillingen knyttet til barnets plass i samfunn og familie. Jeg tenker likevel at i barnevernets møter med familier fra andre kulturer enn den vestlige verden møtes også ulike kulturer som omhandler dette temaet. I det perspektivet vil det være ulike måter å forholde seg til barn, barndom og barneoppdragelse på. En av mine informanter snakket slik om dette:

«I min kultur kan barna ikke bestemme. Det er jeg som må bestemme alt..De (BG; veilederne) sa til meg: Nei, du kan ikke bestemme alt (hun ler)... Til slutt spurte jeg: Dere sa til meg at vi må holde på vår kultur. Hvis dere sier til meg at vi må holde på vår kultur og dere sier; Nei, du kan ikke bestemme...? I min kultur er det jeg som bestemmer» (3:7).

Det hun sier her, bekrefter at barns plass i et samfunn kan variere mye. Denne kvinnen var tydelig i tilbakemeldingene til veilederne. Og måten hun nesten forhandler med sine veiledere på, kan gi en ide om opplevelse av trygghet og anerkjennelse slik at hun kan komme med det hun tenker og mener. I tillegg kan det forstås som en undring knyttet til om de virkelig har forstått henne, når de både sier at hun skal holde på sin kultur og samtidig sier at hun ikke skal bestemme alt overfor sine barn.

5.3.4 Sub-kategori 1d: Å bli møtt med kultursensitivitet

Et begrep som har blitt mer og mer brukt de siste årene er ordet; kultursensitivitet. Qureshi (2009:209) definerer dette slik: «Å vise forståelse og respekt for andres verdier og unikheter - og å ivareta disse - er å utøve kultursensitivitet. På holdningsplanet krever det å anerkjenne den andre som likeverdig. Kultursensitivitet er derfor også å bli bevisst sin egen livshistorie, egne holdninger og normer og kunnskap om bakgrunnen til den en møter - altså kulturkompetanse». Slik jeg forstår det har begrepet blitt mer og mer aktuelt også fordi det er

flere og flere innenfor barnevernet og samfunnet generelt som har en annen etnisk opprinnelse enn den norske. Men kultursensitivitet handler om alle møter mellom mennesker. Vi har alle med oss vår unike kultur, gjennom vår historie og vårt liv. En av mine informanter snakket spesielt om en miljøarbeider som hun i mye større grad opplevde hadde forståelse for hennes kultur enn andre. Slik hun snakket om det gav hun en beskrivelse av at han skjønnte både henne og barna. Han hadde erfaring med minoritetsfamilier og hadde forståelse for kultur-aspektet. Kanskje handlet det på mange måter om kultursensitivitet. «I kulturmøter bør begge parter være åpne for endring, og i møte med andre kan vi utvikle et kritisk blikk på svakheter ved egen kultur» (Jensen & Ulleberg 2011:213).

«Han var bedre kjent med kulturen enn de som var på familieveiledningen. Han forsto meg med en gang. Så det kommer an på hvem du treffer, egentlig» (BG: når det gjelder det å bli forstått) (1:4).

«Han har vært mange ganger hos meg og vi snakket og så han kjente meg veldig godt..Eller meg og ungene og vår kultur. Så det hjelper veldig mye»(1:4).

I den samme fortellingen peker denne kvinnen på en dimensjon som flere ganger gikk igjen i intervjuene; nemlig tidsaspektet. Hun er tydelig på at noe av grunnen til at hun både kjenner seg trygg og forstått av denne miljøarbeideren, er at han har vært ofte hos dem og kjent dem over tid. Hun peker på at også de andre forsto henne bedre når de bare hadde blitt litt bedre kjent med henne. « Ja, de ble mer kjent med meg og da forsto de meg bedre.....Jeg kommer fra en helt annen kultur enn de som er her, de norske. Derfor tok det litt tid før de forsto meg» (1:2).

Det som handler om tidsaspektet er en utfordring som ofte møter en, både i hjelpeapparatet generelt og kanskje i barnevernet spesielt. Det vil selvsagt variere hos ulike barneverntjenester, fordi det både handler om omfang av saker, bemanningsressurser, andre ressurser o.l. Det vil være ulikt hvor mange saker det forventes at en familieveileder skal ha og hvor lenge ledelsen gir den enkelte mulighet til å jobbe med de. Min erfaring er at det ligger en forventning knyttet til å oppnå ønsket endring ut fra en tiltaksplan. I slike tiltaksplaner (som skal utarbeides av barneverntjenesten) og i samarbeid med oppdragsgiver er det gjerne lagt noen føringer på at et hjelpetiltak (f.eks. Råd og veiledning) skal gis i en avgrenset tidsperiode. Dersom omsorgssituasjonen til barnet ikke er forbedret kan det da bli vurdert andre og flere hjelpetiltak, eventuelt omsorgsovertakelse og plassering av barnet utenfor hjemmet. (Christiansen 2015). Om hjelpetiltaket bidrar til ønsket endring handler bl.a. om skjønnsmessige vurderinger og er vanskelig målbart. Tidskravet kan stå i sterk kontrast til erfaring som sier at det er viktig og ofte nødvendig å bruke tid for å bli kjent. Noe mine

informanter bekrefter. Dersom det er møter, der tolk blir nyttet, tar disse gjerne dobbelt så lang tid som uten. Det å forstå hverandres liv, historie og kultur er utfordrende når man ikke fullt ut deler språket med hverandre. Slik jeg oppfatter mine informanter er de opptatt av at det tar tid å bli kjent med veilederne og at det igjen henger sammen med opplevelsen av å kjenne seg forstått. Slik moren som hadde hatt miljøarbeider peker på. Han hadde vært lenge og mye hos dem i familien og han hadde lang tids erfaring med å jobbe med mennesker fra andre kulturer. Sett i lys av at kultursensitivitet handler om å anerkjenne den andre som likeverdig, oppfatter jeg at denne moren opplever seg forstått og anerkjent av denne miljøarbeideren. Og at bruk av tid og kultursensitiv holdning kan være noe av det hun etterspør i noen av møtene med familieveilederne.

5.3.5 Sub-kategori 1b: Å vokse opp i to kulturer. «Ja takk, begge deler»

Det å vokse opp i og med to ulike kulturer kan være utfordrende, også følge mine informanter. Det er utfordrende både for barna og for foreldrene og i deres oppdragelse av barna.

«Det er helt sant. Jeg må ha en balanse i forhold til mine barn. Jeg kan ikke være veldig streng med en gang de kommer inn døren. At det liksom er et helt annet land og når de går ut av døren så er de norske. Det kan ikke være sånn. Ungene kommer til å bli helt knust, på en måte; dersom det er slik» (1:11).

Det kan være interessant å reflektere over hvordan vi ser på barn med tokulturell oppvekst som noe spennende og eksotisk der mor for eksempel snakker norsk og far fransk. At barna snakker både norsk og fransk, får lære fransk kultur, lage fransk mat og har slektninger i Paris som de kan reise til i ferier, gjør dem spennende og de blir oppfattet som barn med mange muligheter. At det ikke helt klinger på samme måten om barna lærer arabisk, er kjent med den muslimske religion og tradisjon, samt har kontakt med sine slektninger i Afghanistan, som de av ulike grunner hverken kan reise til eller få besøk av, er verdt å reflektere over. Jeg oppfatter at mine informanter ikke snakker om deres barns muligheter for en tokulturell oppvekst med stolthet og noe de tenker gir barna deres ekstra muligheter, status og interesse i det norske samfunnet. De snakker mer om det som utfordrende og til tider vanskelig. Videre snakker de heller frem viktigheten av at barna lærer den norske kulturen best mulig og at det de tar med seg fra hjemlandet får en sekundær plass. Det er nærliggende å tro at når kulturer møtes, i lys av makt og avmakt, majoritet og minoritet, blir det avgjørende hvordan den som sitter med definisjonsmakten forholder seg til dette og viser den andre anerkjennelse, forståelse og interesse.

«Og uansett hvor viktig den kulturen er for meg... Han kommer til å vokse opp her i Norge. Han kommer til å ta med seg mest av den norske kulturen og norske vaner, mer enn fra der som jeg kommer fra.... De må lære det norske samfunn og den norske kultur og. De kommer til å lære den uansett, jeg må respektere det og» (1:10/12).

«Og så var det noen ganger de (BG; veilederne) sa til meg: «Men de vokser opp her i Norge». Jeg sa; selvfølgelig. De er født og oppvokst her i Norge, men de har utenlandsk, innvandrer-bakgrunn. De har foreldre som ikke er født eller vokst opp her i Norge. Det var veldig viktig for meg som foreldre, at mitt barn skal lære (BG: om foreldrenes hjemland). Det er ikke noe han må gjøre (BG: slik det gjøres der), men han må lære hvordan vi hadde det der og hvordan han skal være (BG: i den kulturen)» (1:5)

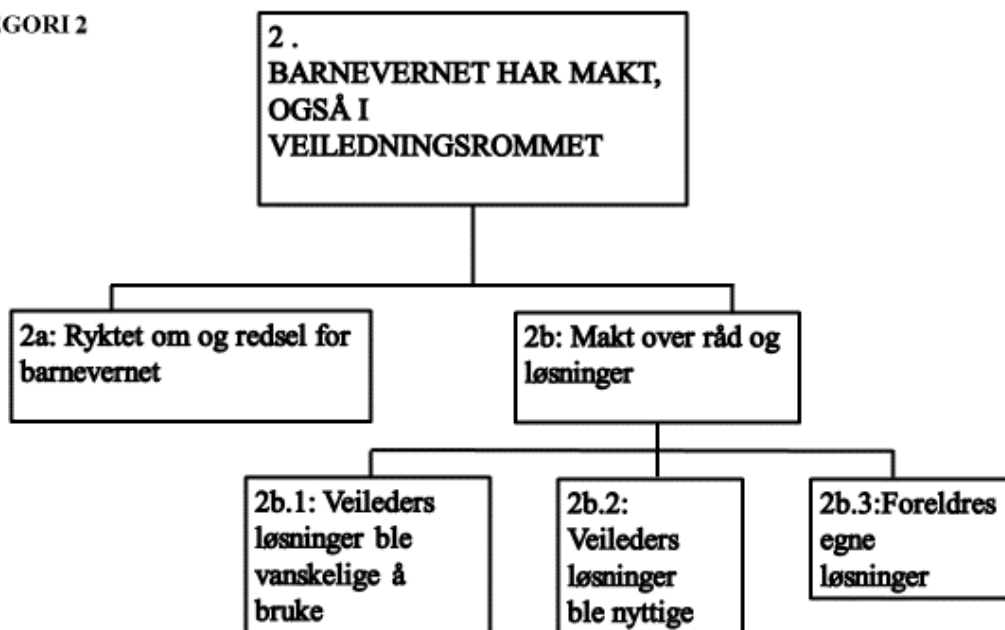
I denne delen av samtalen opplevde jeg at moren prøvde å lage argument i møte med veilederne for at hun skulle kunne holde på deler av sin kultur. Slik jeg tolker det hun sier opplevde hun ikke mye forståelse og anerkjennelse for at dette er viktig og at det for henne har en stor verdi. Med uttalelsen «..jammen de vokser opp her i Norge» kan det være nærliggende å tenke at det gir henne opplevelsen av et møte med majoritet og makt som ikke fullt ut anerkjenner det hun har med seg. Samtidig poengterer hun tydelig at hennes barn skal få en tokulturell oppvekst. Hun ønsker å legge til rette for at barna hennes skal få kjennskap til både det de reiste fra og til den kulturen de nå skal vokse opp i. Men hun beskriver det som utfordrende. En av de andre mødrene poengterer det samme ved at barnet hennes ønsker å være slik som de andre norske barna og få det som de andre får.

«...jeg har en datter og hun er mer i den norske kultur enn de andre (BG; de andre barna hennes)... Hun er på ferie med norske familier, med venner... Når vi er på ferie vil hun at vi skal gjøre ting som norske familier og det er vanskelig» (3:8)

I flere av fortellingene fra mødrene tolker jeg det dithen at manglende interesse og forståelse for deres kultur, kan gi dem en opplevelse av at veilederne anerkjenner deres utfordringer med å oppdra barna i spennet mellom og i to kulturer. Med Sluzki (1979) sin forståelse som bakteppe kan en dialog med familien om at noe kan være ekstra utfordrende og vanskelig i enkelte perioder kanskje gi foreldre opplevelse av forståelse og anerkjennelse. Samtidig sier mødrene at det tar tid å bli kjent. Noe som betyr at den enkelte familie må bli møtt ut fra en ikke-vitende posisjon, der det å utforske deres spesielle situasjon og deres hverdag sammen kan være viktig. I alle de overnevnte sub-kategoriene tolker jeg det slik at anerkjennelse og forståelse er sentralt. Kampen om anerkjennelse handler nettopp om å bli møtt som aktør i eget liv, bli møtt og behandlet med likeverd og respekt og få autoritet som foreldre til sine egne barn (Honneth 2007).

5.4. GT-KATEGORI 2: BARNEVERNET HAR MAKT, OGSÅ I VEILEDNINGSROMMET.

KATEGORI 2

Slik jeg ser det er det umulig å snakke om barnevern og minoritetsfamilier uten å snakke om makt og avmakt, minoritet og majoritet. Qureshi (2009) refererer til Skau (1996) der hun peker på at et maktaspekt ofte blir noe tilsløret og «nedtonet i forholdet mellom hjelper og klient» (Qureshi 2009:213). I veiledningsrommet kan man tenke at veilederne er tettere på familiene enn saksbehandlerne i barnevernet. Det er saksbehandlere, som strengt tatt, effektuerer eventuelle vedtak og som har mandat til å gripe inn i en familie. I dette perspektivet kan en tenke muligheten for at tilslørende makt kan være tilstede nettopp i veiledningsrommet. Familieveiledere vil kunne stå i fare for å bli utydelige, fordi de ikke definerer situasjonen i et makt-avmakt perspektiv eller over- og underordningsperspektiv (ibid). En annen dimensjon når det gjelder barnevern og makt, er forholdet mellom å være både hjelper og kontrollør. Det ligger i barnevernets rolle at man vil ha med element av kontrollør-rollen, også når man hjelper og /eller veileder. I og med at familieveiledninger et frivillig hjelpetiltak vil kontroll-aspektet både kunne være definert ut av det konkrete mandatet, eller noen ganger være utydelig. Skilbred og Havnen (2015) peker på interessante funn når de bl.a. forsket på bruk og effekt av hjelpetiltaket Råd og veiledning. Et element er at veilederne i deres studie vektlegger å få til en felles forståelse mellom foreldre og de som effektuerer tiltaket om hva dette hjelpetiltaket skal innebære. I og med at barnevernet er ukjent for de fleste minoritetsfamilier vil jeg anta at en felles forståelse med familien om hva et slikt hjelpetiltak er og vil innebære er krevende å få til (Christiansen m.fl. 2015). Når

hensikt og målsetting med et iverksatt hjelpetiltak som for eksempel familieveiledning, er uklart og utydelig, vil det være fare for et tilslørt og nedtonet makt-aspekt. I og med kunnskap om at hele dette systemet er ukjent, nytt og til tider utrygt for minoritetsfamilier, vil det være ekstra viktig at det som handler om makt og myndighet blir gjort kjent og tydelig overfor familiene.

5.4.1 Sub-kategori 2a: Ryktet om og redsel for barnevernet

Det har lenge vært fokus på barnevernet sitt dårlige rykte i samfunnet. Gang på gang sørger blant annet media for å komme med de sterke historiene om familiers maktesløse kamp mot barnevernet. Det er de som «tar barn fra foreldrene». Videre om barn som på mange måter har blitt utsatt for offentlig omsorgssvikt gjennom mange år. Enten ved at barnet ikke fikk hjelp eller at hjelpen ikke var slik barnet trengte. Det er viktig at dette blir belyst. Samtidig vet vi at alle saker har flere sider og at man her snakker i et felt preget av sensitive opplysninger og krav om absolutt taushetsplikt. Det er en generell redsel for det norske barnevernet, blant mange minoritetsgrupper som kommer til Norge. Dette bekreftes gjennom flere studier bl.a. fra Marte Knag Fylkesnes (Fylkesnes m.fl 2015). Ryktet forteller at man ikke skal stole på barnevernet. Dette viser, ikke minst de siste måneders nyhetssendinger, som forteller om mange demonstrasjoner i 22 land verden over i protest mot det norske barnevern (Bergens Tidende 16.02.2016). Blant annet knyttet til en konkret barnevernssak i Naustdal kommune, der topp-politikere fra Romania kom til Norge for å snakke med norske myndigheter. Her var temaet oppdragervold på agendaen. Jeg har valgt å ikke prioritere denne problemstillingen i mitt prosjekt. Ikke fordi jeg ikke tenker den er aktuell, for det er den i aller høyeste grad. To av mine informanter snakker også om mistanken og beskyldningen om at de har slått sine barn. Likevel velger jeg å la det temaet ligge. Oppdragervold er et tema som har innhold til en egen masteroppgave og er dermed for omfang som er for stort til å inkludere på en tilfredsstillende måte i denne oppgaven. Bl.a. har Judith van der Weele stor kompetanse på dette feltet og holder kurs for både barnevern og rettsvesen om ulike typer vold og kulturforståelse (ibid). Også i NRK Dokumentar (2014) var det en reportasje der en polsk familie forteller at de har kontakter i Polen som er engasjert i og villige til å hjelpe polske familier mot det norske barnevern. Dette er med å skape frykt og en forforståelse hos disse familiene om at det norske barnevern ikke er til å stole på.

« Min eks-mann og noen arabere; De sa at du må ikke stole på barnevernet, de er dårlige. De bare stjeler muslimer og arabere-barn. Men jeg sa; Jammen.... (jeg er

sykepleier) Jeg tror ikke at det er slik. Jeg tror de må ha en stor grunn for å kunne ta barna (4:3)

Jeg var redd for barnevernet. Barnevernet var veldig streng. Veldig streng» (4:4)

«Jeg husker en gang... og han er en norsk mann. Han sa; du må være forsiktig (BG: overfor barnevernet). Du er glad og er på jobb, mens barnet ditt er med barnevernet? (BG: familien bodde da på en barnevern-institusjon). Du må være forsiktig. De manipulerer» (4:18).

At frykten for barnevernet er så sterk blant mange minoritetsfamilier, gjør at de må møtes med forståelse og anerkjennelse. I møtene med veilederne kan det være en fare for at den utryggheten som disse familiene har med seg ikke får plass til hverken å snakkes om eller bearbeides. I et slikt perspektiv vil makt-dimensjonen stå sentralt. Redselen kan være lammende og det kan bli en situasjon der makt-utøvelse blir nedtonet og ikke snakket om. Med de eventuelle erfaringene, ryktene og historiene som disse foreldrene kan ha, vil det å benevne og åpne opp for å snakke om det kunne gi foreldre en opplevelse av at frykten blir forstått og tatt på alvor.

5.4.2. Sub-kategori 2b: Makt over råd og løsninger

Noe av det som kommer frem fra mine informanter, er fortellingene om hvilke konkrete råd de har fått gjennom veiledningen. Og ganske tidlig i intervjuene bruker de ord og uttrykk som jeg kjenner igjen fra ulike veiledningsprogram. Noen ganger får det meg til å reflektere over hvem som eier begrepene og hvor ordene kommer fra. Det snakkes om kontrakter, evalueringer, konsekvenser, kart, belønninger etc. og jeg undrer meg over det jeg hører. Spesielt når jeg gjennom samtalen har en klar opplevelse av at det norske språk ikke fullt ut er internalisert i den enkelte av dem. Da er det nærliggende å lure på om dette er ord som en deler en felles forståelse rundt. Jeg tenker at J. V. Wertsch sin ide om «kulturelle redskaper, mestring og appropriering» er aktuelt i denne sammenheng (referert i Ulvik 2007). Språk er et slikt redskap og jeg tenker at noen av de mal-baserte veiledningsprogrammene også har dette elementet i seg. Når dette blir benyttet i en relasjon der maktaspektet er klart asymmetrisk er dette verdt å være oppmerksom på. Familieveilederne kan ha et ønske om å videreformidle noen redskaper som ikke fullt ut blir appropriert av de familiene som skal benytte dem.

«De var veldig opptatt av å ha regler hjemme. Reglene hjemme,- og å ha kontrakt med barn, ha konsekvenser, belønning og sånne ting. Og hvordan vi kunne hjelpe barn til å bli mer med i et vanlig liv,- og ikke i det vanskelige som de har.

BG: Var det en måte å oppdra barn på som du var vant til?

Nei, nei. Hjemme hos oss hadde vi aldri kontrakt eller noe sånt. Derfor visste jeg ingenting om det. Jeg hadde aldri kontrakt. Men det var alltid noe, - vi hadde regler, men uskrevne regler.

BG: Uskrevne regler.

Sant? Altså regler som vi har lært år etter år. Jeg har lært av foreldrene mine og foreldrene mine hadde lært av foreldrene sine» (1:9-10).

Her er det nærliggende å tenke at veiledernes iver og tro på egne redskaper kan føre til manglende åpenhet for hvilke redskaper foreldrene allerede har og ser på som sine. Dersom dette ikke blir løftet frem vil det kunne føre til en opplevelse av at det de selv har brukt i sin egen oppdragelse og det som har fungert hos dem, i generasjon etter generasjon, ikke blir særlig vektlagt hos veilederne. Analysert i lys av makt og avmakt vil veiledernes redskaper bli sett på som de viktige og en kan oppfatte det som et krav om at de skal brukes. Dette kan gi en opplevelse av både manglende forståelse og anerkjennelse for det foreldrene selv har med seg.

5.4.2.1. Sub-subkategori 2b.1: Veileders løsninger ble vanskelige å bruke

« Men egentlig, var veiledningen stort sett om hvordan jeg kan planlegge dagene, hvordan jeg kan lage kontrakt med barn, (...), hvordan jeg kan finne ut hva som kan være konsekvensen, belønningen og sånne ting... ..De veileder meg og så går jeg hjem og gjør nesten det som jeg har lært av dem og så kommer jeg tilbake igjen. Noen ganger hjalp det, noen ganger hjalp det ikke, sånn var det egentlig. Jeg synes det var veldig vanskelig...»

«Så derfor tenkte jeg, det er kanskje best at jeg følger deres råd. Gjøre som de sier. Prøve det som de sier» (1:3/1/10).

For denne informanten ser det ut som de kulturelle redskapene hun har fått i veiledningen, var for vanskelige å bruke. Kanskje har dette element i seg som handler om en forskjell som blir for stor. For at det skal være nyttig for dem som får veiledningen må rådene og hjelpen utgjøre en passe stor forskjell. Det må også være et resultat av at veileder har inntatt en «ikke-vitende posisjon», lyttet til den andre og la løsningen først og fremst hentes frem i et samarbeid med foreldrene. En av de andre mødrene hadde noen av de samme erfaringene.

«De kom til meg med sine planer og jeg fulgte det de sa, men det fungerer ikke(3:7) Ja, jeg fikk råd fra dem, og vi la plan; hvordan vi skal gjøre ting hjemme og sånn.»

B: Hvordan var det når du var hjemme da, fungerte det eller?

Nei, det fungerer ikke» (3:6)

I lys av makt og appropriering av kulturelle redskaper blir de her tilbudt et kulturelt redskap som de ikke var klare for å ta imot. Det var representanter fra majoriteten og makten som tilbød noe de mente var bra for disse mødrene. Selv opplevde de at det de fikk tilbud om ikke gav den hjelpen de trengte. Begge opplevde at de måtte gjøre som makten sa, og de opplevde, slik jeg tolker dem, ikke forståelse og anerkjennelse for at dette var ukjent og vanskelig for dem. Jeg tenker ikke at det de fikk tilbud om å lære var nytteløst og ubrukelig. Jeg tenker heller at de ble tilbudt et redskap som de ikke var klare for å bruke.

5.4.2.2. Sub-subkategori 2b.2: Veileders løsninger ble nyttige

Det er spesielt en av mine informanter som er tydelig på at hjelpen hun fikk fra familieveiledningen var avgjørende for henne og hennes barn. Hun sier bl.a.: «*Hvis jeg hadde vært alene uten familieveiledning, jeg er sikker på at barnevernet ville tatt barna*» (4:10). Hun forteller om en utvidet hjelp fra familieveiledningen, i samarbeid med saksbehandler. Hun beskriver det som de ville prøve et «prosjekt» med henne. Familieveiledningen formidlet; «*we are going to do an experiment*» (4:13) Dette var, slik jeg forstår det, et utvidet og tilpasset hjelpetiltak for denne moren og hennes barn. Det var intensivt med tverrfaglige møter, veiledning og felles opplæring i Circle of Security (COS) (Brandtzæg, Smith & Torsteinson 2012). De hjalp henne å finne avlastning ved at hun hadde miljøarbeider i hjemmet. Barnevernet hjalp henne med psykolog og hun fikk hjelp med praktiske forhold som å pusse opp et rom. Hun fikk hjelp i kontakten med UDI, hun ble fulgt til skolesystemet flere ganger og fikk hjelp med å finne frem til løsninger via internett. Hun sier at hun opplevde at de trodde på henne og lot henne få flere sjanser. I dette ligger det anerkjennelse og forståelse. En anerkjennelse av henne ved at de ser hennes styrker og kvaliteter, og de ønsker å hjelpe henne på hennes premisser. Hun gikk i veiledning i ca 3 år og sier at: «*Vi var nesten venner*». Og hun forteller at hun fikk hjelp til å bruke det frivillige hjelpeapparatet. Dette er slik jeg ser det en solskinnshistorie og kanskje finnes det ikke så mange av disse, men også to av de andre mødrene sa at de fikk noe hjelp i veiledningen. En av dem sier: «*Av og til når jeg er lei meg og går der, så snakker de med meg og plutselig kan jeg ta det rolig. Og vi kan forstå hverandre*» (1:3). I familieveiledningen fikk hun en plass der hun kunne snakke om seg og sitt liv. Noe som kunne hjelpe henne i hverdagen. Jeg tenker at begge disse mødrene, til tider, opplever det Honneth (2008) peker på som den solidariske anerkjennelse. Opplevelsen av å ha en plass i samfunnet, bli behandlet med likeverd og respekt og der deres egne egenskaper, ferdigheter og ressurser blir anerkjent. Jeg gjorde likevel en observasjon underveis i

intervjuene som jeg stusset litt ved. Det var først et godt stykke ut i intervjuet at utfordringene og problemene kom frem og hvor de fortalte noe om det som var vanskelig i møte med familieveiledningen. Det berører noe av min forforståelse. Jeg har hatt en tanke om at mange minoritetsfamilier synes det er vanskelig å være ærlig i møte med «makten», som jeg også er en representant for. De kjenner ikke til systemet, de vet ikke om sine rettigheter, de representerer minoriteten og de er utrygge. Videre tenkte jeg at disse kvinnene, ved å si ja til å bli informant, hadde «stilt opp for» noen de kjenner og som mest sannsynlig betyr noe for dem. Min erfaring er at mange minoritetskvinner- og menn ofte strekker seg langt for å stille opp for hverandre. Kanskje handler det om kollektivistiske verdier, som det å bidra til fellesskapet. En erfaring som sitter dypt forankret i dem.

5.4.2.3. Sub-subkategori 2b.3: Foreldres egne løsninger

Når mine informanter forteller frem historiene om veiledningsprogram og konkrete råd, gjør det meg oppmerksom på noe fra den systemiske narrative løsningsfokuserede tradisjon. Vi som terapeuter er der opptatt av å få frem styrkene hos de foreldrene vi møter. Vi er opptatt av hvordan vi på best mulig måte kan forsterke de positive historiene og styrke disse. Dersom vi ikke tenker oss selv i en ekspertrolle, formidler vi at hver enkelt er ekspert på eget liv og i møte med foreldre sier vi ofte at det er de som foreldre som er eksperter på sine barn. Det er ikke ensbetydende med at vi tenker at alt som gjøres overfor barn, ikke kan diskuteres eller reflekteres over og til og med pekes på som skadelig for barna. Men som et anerkjennende utgangspunkt i alle møter med mennesker tenker jeg at det ikke ligger i en systemisk tradisjon eller tanke at noen er eksperter på andres liv. Dette handler om en holdning og en tilnærming. En måte å gjøre dette på er å innta en «ikke-vitende-posisjon»; der jeg tydelig formidler at jeg er åpen og nysgjerrig på det du kommer med (Jensen & Ulleberg 2011). Jeg tenker det er nærliggende å se for seg en fare for ekspert-tilnærming dersom konkrete teknikker eller metoder i foreldrerollen tillegges for stor vekt. En av mødrene fortalte en historie der hun fikk gode råd og konkrete anbefalinger på hvordan hun skulle sette grenser for barnet sitt og slik jobbe med endring. Noe av det hun gjorde var nyttig for henne, men andre ganger kjente hun at det ikke var forankret i det hun selv kunne stå inne for som mor til nettopp dette barnet. Hun visste selv hva barnet hennes trengte og hvordan. Analysert i lys av «kulturelle redskaper» kan vi si at det kulturelle redskapet ikke var appropriert og hun fant det ikke anvendbart. Derimot stolte hun på sin egen måte å håndtere utfordringen på.

«Fordi jeg visste det,- jeg kjenner mitt barn...Jeg har den mamma-følelse, men de har ikke det. Sant?....

Det kommer an på situasjonen. Jeg prøvde å følge deres råd,- jeg visste det egentlig var riktig. Men noen ganger klarte jeg ikke det, jeg var nødt til å gi han penger. Han kunne ikke gå og..... Ja,- det var mammahjerte» (1:22/24/25).

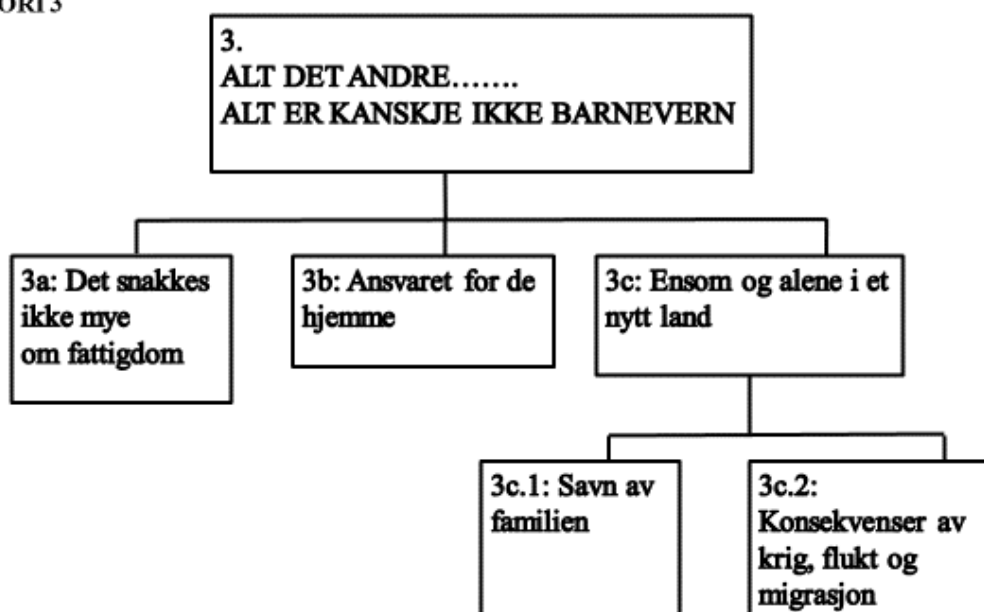
Her tenker jeg at denne moren gjorde seg noe uavhengig av om veilederne forsto og anerkjente henne. Hun stolte på sin egen kompetanse og erfaring og troen på at det er hun som kjenner barnet sitt aller best. En av de andre mødrene forteller om en konkret utfordring knyttet til å få hjelp til å håndtere at hennes sønn sloss på skolen. Hun ble tydelig på at grunnen til at han sluttet med det, var at hun sa til han at han skulle slutte. Det var ikke nødvendigvis de mange konkrete tiltakene med kontrakter og konsekvenser hun hadde fått i veiledningen.

«Til slutt sa de (familieveilederne) til oss; «Nei, vi er ferdige med den saken (BG: den konkrete situasjonen), for dere (BG: familien) tar ikke den saken alvorlig. Men han sluttet å sloss av og til på grunn av at jeg snakket med han om det» (3:10)

Slik gjorde også hun seg kanskje mindre avhengig av at hun ble forstått og anerkjent rundt denne konkrete situasjonen. Hun valgte å stole på sin egen kompetanse. Kanskje ville hennes egen måte å håndtere dette på kunne løftes inn i veiledningsrommet. Ved å snakke denne frem som en styrke og et anvendbart redskap kunne det gi henne forståelse og anerkjenne hennes egen måte å løse utfordringen på.

5.5. GT-KATEGORI 3: ALT DET ANDRE...ALT ER KANSKJE IKKE BARNEVERN.

KATEGORI 3

Mine forskningsspørsmål handler om hvordan minoritetsforeldrene opplevde seg forstått og anerkjent av veilederne i barnevernet. Jeg ba dem fortelle om familieveiledningen. Med dette ble de invitert til å fortelle hva de gjorde i veiledningen, hva innholdet var og hva de konkret snakket om. Når det gjelder hvordan de opplevde veiledningen får min tolkning av det de sier stor plass. Noen ganger snakker de frem den konkrete opplevelsen og andre ganger er det min forståelse av det de sier som blir presentert. Det som slår meg aller mest i møte med alle fire er de mange historiene om «alt det andre». Det som mer indirekte kan handle om deres forhold til deres barn og deres rolle som foreldre. Det som kanskje aller mest handler om andre forhold i deres liv. De forteller om skilsmisse, konflikt med fedrene til barna, samværskonflikt, utfordring med NAV, bekymring på mange områder i livet, opplevelse av trusler om nettopp barnevernet, opplevelse av rasisme etc. Dette er nødvendigvis ikke, slik jeg ser det, temaer som hører hjemme i en familieveiledning, slik intensjonen og målsetting med denne er pr. i dag. Slik vil en kanskje stå i fare for å ikke gå inn i disse problemstillingene og heller sette lys på det som handler om foreldrerollen. I noen tilfeller kan man også stå i fare for la alle utfordringer foreldrene kommer med bli sett i lys av forholdet mellom dem og barna. Jeg synes det er interessant å se på, tolke og prøve å analysere hvordan veilederne gir mødrene forståelse og anerkjennelse av «alt det andre». Og hvordan foreldrene kunne oppleve manglende forståelse og anerkjennelse av det livsviktige som ligger utenfor foreldreveiledningens stramme rammer.

I forsknings-rapporten «Forskningkunnskap om barnevernets hjelpetiltak» (Chritiansen et al. 2015), peker Skilbred & Havnen på noe av det samme. De har forsket konkret på bruken av råd og veiledning i barnevernet. I hovedsak var fokuset hos veilederne, først og fremst på spillet mellom foreldre og barn. De dagligdagse rutinene, økonomi, arbeidssituasjon, mangelfullt nettverk og konfliktfylte relasjoner fikk ikke så stor oppmerksomhet og plass. Det fikk jeg bekreftet hos mine informanter. De andre problemstillingene var det mer saksbehandlere og samarbeidende instanser som tok seg av. Det sammensatte liv blir møtt med et sektorinndelt hjelpeapparat. Det samsvarer også med det Paulsen m.fl. (2014) skriver i deres oppsummering av forskning på feltet. Barn og unge med minoritetsbakgrunn er overrepresentert i barnevernet. Det kan handle om mye mer enn barnevern. De trekker frem tre forklaringer:

- Kulturelle og minoritetsrelaterte faktorer.
- Levekårsfaktorer.

➤ Flyktningerelaterte faktorer.

Når mine informanter fortalte om livene sine, tenkte jeg flere ganger at dette, strengt tatt, ikke handler om barnevern. Dersom de ikke hadde møtt et så sektorisert hjelpeapparat som vi har i Norge, ville da hjelpen vært annerledes? Ville hjelpen kunne blitt gitt i andre system, og noen av dem aldri kommet til barnevernet? En av kvinnene forteller sin historie der det blir veldig tydelig at det sektoriserte hjelpeapparatet i Norge kan føre til store utfordringer. Hun kommer til slutt til familieveiledning i regi av barnevernet. Men jeg tenker at det er kanskje ikke der hun skulle kommet og hun selv opplevde ikke at hun fikk hjelp. Jeg gjenforteller hennes historie slik:

Hun flyttet til Norge fra sitt hjemland med sine tre barn og ble gift med en norsk mann og fikk et nytt barn sammen med han. Hun var hjemme med barna i fire år. Etter at de ble skilt ble barnet de hadde sammen boende hos far. Etter hvert oppsto det en konflikt om samvær da hennes eks-mann beskyldte henne for å slå det yngste barnet. Noe hun benekter. «*Hvorfor skulle jeg slå barna? Jeg gjør ikke sånt*» (2:5). Hun hadde noe kontakt med barnevernet og fikk tilbud om familieveiledning. Slik jeg forstår henne gikk hun ikke så lenge i veiledning. Hun var forvirret over hvorfor hun skulle gå dit og det var uklart for henne hva dette var. Hennes opplevelse var at de ikke kunne hjelpe henne med det hun trengte hjelp til. Hun sier at de ba henne gå til advokat. Hun opplever at den hjelpen hun trodde hun skulle få i familieveiledningen ikke passet med den hjelpen hun faktisk fikk. Hun har ikke jobb, men går på skole og har praksisplass. Hennes norsk-ferdigheter er dårlige, men hun forteller at hun gjør lekser, går på skole og jobber i praksis. Hun forteller om alle papirene, alt hun ikke forstår. «*Jeg kan ikke lese,- så jeg forstår ikke*» (2:23). Hun forteller om en psykolog-utredning, der det har blitt brukt liten grad av tolk. Ingen har gjennomgått utredningen sammen med henne, slik at hun forsto hva som er skrevet om henne. Men hun skjønner at den beskriver henne negativt. Hun har dårlig økonomi. Hun ønsker å kjøpe en datamaskin til, fordi eldste barnet i huset også trenger datamaskin i sitt skolearbeid og hun vil jobbe og spare penger til dette. Hun tenker at hun gjør det hun skal i forhold til barna sine og skjønner ikke hva hun gjør feil. «*Hva gjør jeg feil*» (2:8)? Hun sier hun har en saksbehandler på NAV, «... *Men de hjelper meg ikke,- med dette*» (2:15). Hun snakker om barnevern, om NAV, psykolog, rettsapparat, advokat, tiltak i kommunal regi. Når jeg spør henne om hun får hjelp hos dem sier hun «...*Nei, ikke om alt. Ikke om dette. Bare om kurs..*» (1:22). Videre forteller hun at hun må flytte fra leiligheten og må bruke tid og energi på å gå på visning. Så kommer den sårbare,

triste mammaen tydelig frem; Barnet på 9 år ringer henne og ber om å få komme på besøk og sove der, men pappa sier nei. «Det er ikke bare meg som får vondt, barna også» (2:23).

«Hvorfor får jeg ikke barnet? Hvem bestemmer lover i Norge? Dette som ikke er lov i Norge. Hva gjør jeg? Hvorfor må jeg ikke da i fengsel? Hvorfor får jeg gå på skole, kurs, være hjemme. Hvorfor får jeg bo her, hvis jeg gjør feil» (2:23)?

Så spør jeg henne om hun har kontakt med familien i hjemlandet og hun sier at hun ringer til og skyper med dem. Når vi kommer inn på dette temaet forteller hun at ved siste samvær med barna gikk de til sin lokale menighet. Hun forteller at hun hadde kledd opp seg selv og barna med nasjonal-draktene og de møter mange andre familier fra hjemlandet. Der lager de god mat, danser og har det fint sammen. Hun viser stolt frem bilder av barna sine. Midt i fortvilelsen, trettheten og oppgittheten, ser jeg smilet og håpet i øynene; «Jeg går min vei. Jeg vil ikke sitte inne, jeg vil ha mitt liv. Passe på barna» (2:24).

Dette er en fortelling som handler om «alt det andre». Jeg tenker at en sammensatt og koordinert hjelp til denne kvinnen og denne familien vil kunne hjelpe henne på en annen måte. På samme måte som historien om kvinnen jeg fortalte om tidligere. Hun blir derimot henvist fra den ene til den andre i det offentlige hjelpeapparatet og overskriften over det hun forteller opplever jeg er at ingen ser hele henne. Og det sektorindelte systemet vårt er ikke godt nok tilrettelagt for disse sammensatte livene. Hennes historie er med på, slik jeg ser det, å bekrefte at ikke alt handler om barnevern.

5.5.1. Subkategori 3a: Det snakkes ikke mye om fattigdom

Ett av temaene som ofte kommer igjen hos mine informanter er økonomi. De deler fortellinger der den økonomiske utfordringen er en stor del av familielivet. Dette gir utslag både i relasjonen mellom foreldre og barn, men også deres opplevelse av å ikke kunne stille opp overfor sine barn på samme måte som andre familier. Fra kunnskapsstatusen til Paulsen, Thorshaug og Berg viser forskning tydelig at det er blant innvandrerfamiliene det finnes flest fattige barn i Norge (Paulsen m.fl. 2014). Dette indikerer at økonomiske forhold er et viktig tema i møte med disse familiene. Agnes Andenæs kom i 2004 med en artikkel som hun kalte «Hvorfor ser vi ikke fattigdommen» (Andenæs 2004)? Undersøkelsen handler om levekår til barn som av barnevernet er plassert utenfor hjemmet og er ikke spesielt rettet mot minoritetsfamilier. Annen forskning viser derimot at barn og unge med minoritetsbakgrunn er overrepresentert i barnevernet, både når det gjelder hjelpetiltak og omsorgsovertakelse, derfor ser jeg Andenæs sin undersøkelse som relevant for mitt prosjekt. Andenæs peker på flere

faktorer som virker inn på familielivet på en spesiell måte når familien både er økonomisk og sosialt underpriviligerte.

- Betalingsproblem er vanlig.
- Mange av mødrene til barna stiller svakt når det gjelder muligheter i arbeidslivet.
- Mange av dem har selv helseproblemer som har innvirkning både på situasjonen akkurat nå, men også på fremtidige muligheter for lønnet arbeid.
- Bolig bærer ofte preg av midlertidighet og fører gjerne til at familien flytter ofte. Noe som fører til bytte av skole og nærmiljø for barna.
- Familien har færre muligheter til å følge opp barna sine både på fritidsaktiviteter og i skolearbeid.
- Mange mødre er alene med omsorgen og oppfølgingen av barna og har gjerne et konfliktfylt forhold til barnas fedre.
- Familiene har et dårlig sosialt nettverk.

Å leve under slike omstendigheter preger familielivet og preger foreldreskapet. Andenæs erfarer i sin undersøkelse at flere saksbehandlere i barnevernet i stor grad har fokus på foreldrenes relasjon til barnet, foreldre-ferdigheter og foreldres evner til å forstå barnet og barnets behov i et utviklings-psykologisk perspektiv. Hun refererer til annen forskning der en saksbehandler uttalte følgende: «Dagliglivet deres vet jeg egentlig ikke så mye om» (Andenæs 2004:12). Kunnskaper om både økonomi og levekårsforhold er nødvendig i barnevernet. Råd og veiledning er et mye brukt hjelpetiltak i barnevernet (Christiansen, m.fl. 2015), som betyr at mange av disse familiene vil få et tilbud om familieveiledning. Der har samspill mellom foreldre og barn og foreldre-ferdigheter fokus. Jeg har tidligere skrevet om tidsaspektet i disse sakene og den mulige snevre tilnærmingen i tiltaket. Videre har jeg formidlet en av mine informaners historie om det jeg kaller et utvidet og tilpasset hjelpetiltak, som muligens gikk noe utover sine grenser, med tanke på både tidsperspektiv og opprinnelig mandat. Det var likevel et tiltak som gav denne moren og hennes barn den hjelpen hun trengte. En av mine informanter bekrefter også det Andenæs peker på i sin artikkel, nemlig manglende mulighet til å gi sin datter det samme som hennes norske venninner får, av utstyr, aktiviteter og ferier. Dette kan både skape konflikter til egne barn og en opplevelse av at barna ikke forstår sine foreldres prioriteringer.

«Når vi er på ferie vil hun at vi skal gjøre ting som norske familier gjør. Det er vanskelig. Vi kan ikke gjøre ting som norske familier; fritidsaktiviteter, gå ut å spise på restaurant og å reise på ferie sammen» (3:8).

Dette handler også om kampen om anerkjennelse. Honneth (2007) peker på at mangel på anerkjennelse, både rettslig og solidarisk kan gi mennesket tap av sosial verdi, redusert mulighet til selvrealisering og mindre opplevelse av selvrespekt. Den samme kvinnen forteller om møtepunkt der hun opplever at barnevernet blir brukt som en trussel i en konkret situasjon der det handler om penger. Det gir henne opplevelse av rasisme i møte med det offentlige hjelpeapparatet. Dette var ikke noe hun hadde erfart eller opplevd i familieveiledningen, men det er disse erfaringene hun kommer med til veiledningen. Dette er med å prege deres liv som foreldre. Disse historiene får en kanskje ikke frem dersom agendaen i møte mellom veileder og familie i stor grad dreier seg om foreldrerolle og foreldrekompetanse. Slik jeg oppfatter mødrenes fortellinger er mye av det som opptar dem forhold som ligger utenfor temaene oppdrager-utfordringer og foreldre-kompetanse. Dette er svært viktige forhold for dem. Dersom en i veiledning ikke også har fokus på dette, vil det kunne gi en opplevelse av at de store temaene i livet ikke ble gitt forståelse og anerkjennelse.

«De sa til meg; hvis du ikke betaler den regningen (fordi jeg nektet, jeg sa at jeg har ikke penger til å betale den regningen), så melder vi deg til barnevernet» «Du kan ikke snakke sånn. Hvorfor barnevern? Det handler ikke om barnevern. Hvorfor sier du til meg at du skal kontakte barnevernet? For du vet at de fleste utlendinger er redde for barnevernet, derfor sier du til meg at du skal ta kontakt med barnevernet ...

Jeg sa til henne (BG: saksbehandler på NAV); «Er det fordi jeg er mørk at du sier du vil ta kontakt med barnevernet»? Jeg er 100% sikker på at de ikke hadde sagt det til en «ekte norsk»»(3:14/15).

5.5.2. Sub-kategori 3b: Ansvar for de hjemme

Å ha ansvar for familien sin i hjemlandet gjør også noe med informantenes totale økonomiske situasjon. De forteller at denne økonomiske forpliktelsen en del av deres kultur og integrasjon som de ønsker å få anerkjennelse og respekt for. I det kan det ligge en opplevelse av et krysspress mellom forventninger hos seg selv, sin familie, sine barn og forventinger fra f.eks. barnevernet. Barnevernet kan uttrykke sin forventning om at foreldrene først og fremst har ansvar for barna sine her, fremfor å sende penger tilbake til hjemlandet.

«Datteren min sier; «du sa du ikke har penger. Men når det er tilbud da går du og handler for din mamma». Det er vanskelig for henne å forstå. Hun har en venn og hennes mor pleier ikke å kjøpe ting til sin mamma. Fordi jeg har min mor og hun er mitt ansvar(..). Jeg har en søster som ikke har barn og ingenting; de er mitt ansvar. (3:13/8).

Ansvar for storfamilien, for kollektivet, kommer tydelig frem her. Dette er sterkt forankret i mange av disse foreldrene og det kan være en klar forventning fra dem de har reist fra. Noe Sluzki (1979) også benevner i sine tanker knyttet til migrasjonsfasene. Hva var grunnen til migrasjon? Hvem planla det og hvilket ansvar og forpliktelse har de som reiste? Dette handler om enkelt-menneskene og den enkelte familie.

«Eh... det var litt vanskelig, mellom meg og dem (veilederne), på den måten. For de sa til meg; «nei,- de (B: barna) er ditt ansvar. Du må konsentrere deg om dem først. Men jeg konsentrerer meg om dem, samtidig kan jeg ikke glemme min mor» (3:13).

Dette viser at hele hennes livsprosjekt henger sammen. For henne er det utenkelig å velge mellom forpliktelser i rollen som mor og sine forpliktelser overfor sin egen mor. Slik jeg forstår henne er dette noe selvsagt og viktig i livet hennes, som hun tar med seg i veiledningen. Jeg oppfatter at hun ønsker forståelse for dette og ved ikke gi henne det vil det kunne oppleves som mangel på anerkjennelse av henne.

«B: Hva er det viktigste for deg som mamma, fra din gamle kultur,- eller din egen kultur?»

At jeg må passe barna mine. Når jeg er gammel, må de passe på meg. (3:12). Det er ikke viktig i den norske kulturen, fordi staten tar over. Du skal flytte på gamlehjem og staten vil ta over. Det spiller ingen rolle om du har barn eller ikke. Men i min kultur oppdras våre barn, slik at når du blir gammel så kan de passe på deg. Det er den eneste..., det er det viktigste vi gjør: Passer på våre barn, så de kan passe deg når du blir gammel» (3:12).

Hos mange minoritetsfamilier er dette et svært viktig tema. Det kan sees i lys av verdier som står sentralt i noen kollektivistiske kulturer. Slik vil det være umulig å snakke om oppdragelse og forhold til egne barn, uten å se det i en større og helere sammenheng. Her ligger det både en forpliktelse og et ønske og et håp for hvordan deres egne barn skal ta seg av dem når de bli gammel.

5.5.3. Subkategori 3c: Ensom og alene i et nytt land

5.5.3.1. Sub-subkategori 3c.1: Savn av familien

Flere av mødrene sier at de kjenner seg alene i det nye Norge. De er alene i foreldrerollen og de trenger noen å snakke med om det å være forelder. Både generelt og her i Norge spesielt. Ingen av mine fire informanter bodde sammen med far til barna. De er derfor mye alene om foreldreansvaret og oppdragelsen. Gjennom intervjuene kommer det frem mange andre forhold de kunne trenge hjelp til. Forhold som kanskje ikke hører til i barnevernet. De reiser

fra mye, savner det de reiser fra og kjenner seg ofte alene. To av mine informanter sier det slik:

«...Ja, jeg kom her alene og så jeg giftet meg og fikk barn. Jeg var her alene. Jeg hadde ingen familie her som kunne vise meg eller lære meg hvordan jeg skal oppdra et barn» (1:11).

«Alene,- jeg har ingen familie...Det var tøft og nesten umulig. Alle trodde at jeg ikke ville klare det. Jeg også var redd» (4:2).

Opplevelsen av ensomhet og usikkerhet knyttet til både foreldrerollen, men også andre områder i livet, er noe av det mødre kommer med til veiledningen. Dette er andre sider av det store livsprosjektet som kanskje ikke får særlig plass i veiledningen. Det å ikke kunne få hjelp til, for dem livsviktige forhold, kan gi dem en opplevelse av et snevert fokus hos veilederne. Definisjonsmakten gir føringer på hva som er viktig og «alt det andre» blir definert som mindre viktig. Det kan gi dem opplevelsen av at det som ikke handler om barna mine, ikke er viktig i familieveiledning. Fordi dette kanskje ligger i strukturen og rammene rundt veiledningen, fordi mandatet er som det er, vil det være forståelig at mødre kjenner seg ensomme og alene med «alt det andre» de står i.

Det er mye som nå er godt organisert når det gjelder minoritetsfamilier, integrering og etablering av dem. Likevel viser fremdeles forskning at disse familiene sliter og scorer dårlig på levekårsundersøkelser (Paulsen m.fl. 2014). Dersom de kommer fra forhold der utfordringer og problemer løses innen storfamilie, klan og slekt, vil det sektordelte hjelpeapparatet i Norge kunne bli en utfordring. Det er de sammensatte livene de kommer med og det er disse de trenger hjelp til. Jeg forstår mine informanter og deres historier bl.a. i lys av dette spørsmålet: «Hva med alt det andre»? Da vil et større repertoar innen hjelpetiltak kunne være en løsning. Det vil jeg komme tilbake til i min avsluttende drøfting.

5.5.3.2. Sub-subkategori 3c.2: Konsekvenser av krig, flukt og migrasjon

Paulsen, Thorshaug og Berg har «Flyktningerelaterte faktorer» som en av flere forklaringer på hvorfor barn og unge fra minoritetsfamilier er overrepresenterte i barnevernet. (Paulsen m.fl.2014). Jeg oppfatter at mine informanter bekrefter dette. Jeg tolker også deres fortellinger slik at disse faktorene kanskje ikke får den nødvendige plass i familieveiledningen innenfor barnevernet. Der er mandatet et annet og fokuset i større grad på relasjonen foreldre-barn, og rollen som forelder. I systemisk tenkning vil det være naturlig å tenke at «alt henger sammen med alt». «Konsekvenser av krig, flukt, lange opphold i asylmottak, eksilsituasjon og

eventuell repatriering (...) Påvirker psykisk helse, foreldrekompentanse og barns omsorgssituasjon» (Paulsen m.fl.2014:66).

«Jeg forsto det, de (BG: barnevernet) tenkte på barnas beste. Men noen ganger glemmer de å tenke på meg. I begynnelsen tenkte jeg det var urettferdig; at de behandler meg som er flyktning, med alle mine erfaringer/situasjoner, som alle de andre. Damer som er norske, som er født her og kjenner alt. Så jeg syntes det var helt urettferdig mot meg.... Men jeg kunne se jeg trenger mer hjelp. Jeg er helt alene. Ikke som de andre. Sant? Jeg har traumer i meg selv..»(4:4/5)

En annen forteller om det kaotiske livet sitt og at hun kjenner seg alene i Norge med alt hun står i. «Jeg er kjempetrøtt. Om natta får jeg kan ikke sove. Jeg gråter mye.» (2:20) Det er disse historiene foreldrene kommer til veiledningen med. En av mødrene er tydelig når hun sier at «noen ganger glemmer de meg». Jeg oppfatter at hun i klar tekst sier at hun ikke kjenner seg forstått. Hun opplever at viktige områder i livet hennes ikke får plass i veiledningen, og at en anerkjennelse for det hun har med seg i sin livshistorie ikke alltid er der. Hennes historie som også «påvirker foreldrekompentanse og barns omsorgssituasjon» (ibid). Her oppfatter jeg at Sluzki (1979) sin teori om ulike migrasjonsfaser kan være en av flere nyttige forståelsesrammer og kan gi en noe større og bredere innsikt i hva foreldrene står i. Muligens ville en slik innsikt kunne gi foreldrene en større opplevelse av forståelse av deres totale livssituasjon og en anerkjennelse av at dette virker inn på deres rolle som foreldre.

6. AVSLUTNING; REFLEKSJON OG OPPSUMMERING.

I det avsluttende kapittelet vil jeg gi noen samlende betraktninger om prosjektet mitt. Jeg vil reflektere kritisk over prosjektet, oppsummere de funnene jeg har gjort og til slutt gi noen momenter som kan være interessant for videre forskning.

6.1. Selvrefleksjon og svakheter ved eget studie

Innledningsvis, i kapittel 2.1.s.11, presenterte hvordan jeg tenker ny kunnskap blir skapt. Prosjektet har blitt til ved at informantene, teorien, tidligere forskning, meg selv og den produserte teksten har skapt noe nytt sammen. Det er mine valg underveis som har drevet prosjektet frem i den retningen som til slutt har blitt dette resultatet. Det vil si mine valg av teorier, mine punktueringer underveis, mine valg når det gjelder hvilke forskningsbidrag jeg tar med og vektlegger mer enn andre. Det er min stemme, mine verdier, mine holdninger og min egen forforståelse som hele tiden danner bakteppet for prosjektet. Ikke bare danner det bakteppe, men det er hele tiden en viktig del av dialogen som skjer underveis. Dersom jeg skal peke på en klar svakhet ved undersøkelsen, vil jeg først og fremst peke på at jeg lykkes bare i få kvinnelige informanter. Det har jeg skrevet mer om tidligere i oppgaven. Det ville vært både interessant og nyttig å kunne få bidrag fra fedre som hadde fått veiledning.

6.2. Oppsummering av forskningsspørsmål og forskningsfunn

Når jeg henter frem det jeg kaller for mine funn, er det i lys av denne overordnede ideen om hvordan ny kunnskap trer frem. Jeg visste ikke, ved starten av prosjektet, hva mine informanter konkret ville fortelle. Dette var det helt nye, som var det uforutsigbare, det mest interessante og som var med på å danne retningen på prosjektet. Det har vært spennende å innta en forskerrolle og jeg har kjent på alvoret ved å ta et forskningsetisk ansvar, være etterrettelig, åpen og ærlig. Både når jeg har håndtert det mine informanter har fortalt og bruken av andres tidligere arbeid i form av av teorier og litteratur. Samtidig er det i samarbeidet mellom forsker og informant, at man konstruerer en virkelighet, på samme måte som mellom terapeut og klient. Jeg opplever at min tilnærming til dette prosjektet er nokså lik den jeg har til mine klienter. Jeg ønsker å innta en posisjon som er nysgjerrig, åpen, ydmyk, anerkjennende, ærlig og troverdig. Samtidig vet jeg at jeg har med meg mine egne erfaringer, kunnskap, holdninger og verdier. Disse møter den andres erfaringer, kunnskap, holdninger og verdier og slik samskaper vi noe nytt. Jeg ønsker hverken som forsker eller terapeut å fremstå som ekspert på andres liv, eller på det forskningsarbeidet jeg holder på med, men jeg vil være ærlig på at jeg og mitt levde liv også vil prege samarbeidsprosjektet. Som Kathi Charmaz sier: «Det er ikke mulig å møte noe eller noen med ingenting» (pkt. 4.1.2 s.27).

Har jeg fått svar på forskningsspørsmålene? Og hva fant jeg underveis? Opplevde mine informanter seg forstått og anerkjent av veilederne i barnevernet? Svaret er både **JA** og **NEI**. Det er så enkelt og så vanskelig og kanskje nokså forventet. Det er de enkelte møtene, de konkrete relasjonene og i hvilke rammer og kontekst disse foregår, som blir avgjørende. Jeg har likevel forstått mine informanter slik at det finnes noen faktorer som er viktige ingredienser og fokusområder for å oppleve forståelse og anerkjennelse. Gjennom mine kategori-inndelinger har jeg forsøkt å hente frem hvilke faktorer dette kan være. Og hvordan disse faktorene kan være med å fremme eller hemme deres opplevelse av forståelse og anerkjennelse i møte med veilederne i barnevernet.

6.2.1. Kulturforskjeller

Mine informanter har tydelig formidlet at kultur er et sentralt begrep i samarbeidet rundt veiledningen i barnevernet. Ethvert møte mellom mennesker handler om kulturmøter. I mitt prosjekt har minoritet møtt majoritet. Erfaring med kollektivistisk oppdragsstil har møtt erfaring med individualistisk oppdragsstil. I de tilfellene der de ulike kulturene har blitt møtt med gjensidig respekt og forståelse har mødrene kjent seg forstått og anerkjent. Dersom møtene har vært preget av manglende kultursensitivitet og kulturkompetanse, samt manglende forståelse for at det å oppdra barn i to kulturer til tider både er utfordrende og vanskelig, har mødrene opplevd mangel på anerkjennelse.

6.2.2. Barnevernet har makt, også i veiledningsrommet

Barnevernet har makt. Denne makten har for mange ført til en klar redsel for barnevernet. For mange minoritetsfamilier er barnevernet ukjent. Ryktet om barnevernet, i kombinasjon med egne og andres eventuelle dårlige erfaringer, har ført til at frykten og redselen for barnevernet er stor. I veiledningsrommet kan makten til tider være kamouflert og utydelig og mødrene forteller at de noen ganger hører på veilederne, går hjem og gjør som de sier. Noen ganger hjelper det, andre ganger ikke. Det tar lang tid å bli kjent med og trygg på. Tiden er i noen tilfeller en knapphetsfaktor og en utfordring i hjelpeapparatet. I veiledningen er det også minoritet som møter majoritet. Veilederne har definisjonsmakten både når det gjelder problemene, rammene disse skal løses i og språket som skal brukes når dette skal snakkes om. Videre har de makt over kulturelle redskaper som de ønsker å videreformidle. Mine informanter sier at det å gjøre seg nytte av andres redskaper, råd og løsninger noen ganger har fungert, andre ganger ikke. De gangene det er veileders løsninger som gjelder i

veiledningsmøtet, blir mors opplevelse av anerkjennelse som mor redusert. Derimot har dette blitt opplevd annerledes de gangene mødrenes egne løsninger og erfaringer har fått større plass i veiledningsrommet.

6.2.3. Alt det andre... Alt er kanskje ikke barnevern

Ikke minst har stemmene om de sammensatte livene, «alt det andre», kommet tydelig frem hos mine informanter. De har snakket om hvordan bl.a. dårlig økonomi virker inn på deres foreldrekompetanse og barnas omsorgssituasjon. Forskning peker på det samme (Paulsen m.fl.2014). Med sin kollektivistiske bakgrunn har foreldrene med seg ansvaret for de av deres familie som fremdeles er i hjemlandet. Noe de bruker både penger, tid og krefter på å ivareta. De kjenner seg ofte alene og ensomme og savner hjemlandet og familien sin. I tillegg har de med seg erfaringer og bærer konsekvensene av krig, flukt og migrasjon. Mødrene forteller mye om alle de andre livsviktige prosjektene i livene deres. De forteller hvordan disse ikke får plass i veiledningsrommet og hvordan de ikke vet helt hvor de skal få hjelp til dette. Når disse viktige temaene ikke får fokus, ikke blir snakket om og tatt hensyn til, gir det dem en opplevelse av å ikke fullt ut bli forstått. I vårt offentlige og sektorinndelte hjelpeapparat er kanskje ikke rammer og mandat tilrettelagt slik at familienes forventinger og behov står i samsvar med hjelpen som tilbys. Slik også for veiledningen i barnevernet. For noen av mødrene er det ikke tydelig hva denne hjelpen skal være og hvilke tema og utfordringer som hører til her. Det å ikke få snakke om det som er viktig for dem gir dem en opplevelse av at viktige forhold i livet ikke blir anerkjent.

6.3. Fremtidig påvirkning på fagfeltet og nye forskningsmuligheter

Gjennom prosjektet mitt har det dukket opp nye spørsmål hos meg og nye problemstillinger som det kunne være interessant å forske videre på. Noe kan kanskje bidra til nye momenter, både for praksis og for videre forskning. I dette ligger det arbeid på flere nivå, både på systemnivå, i politikken, i hjelpeapparatet og hos enkeltmennesker.

➤ Kulturforskjeller.

Jeg tenker at kunnskap om familier i migrasjon kan være med å hjelpe oss i møte med minoritetsforeldre. Det vil kanskje bety at foreldre og barn er i ulike faser, sett ut fra Sluzki (1979) sin faseforståelse, når de møter veilederne. Det kan være nyttig å tenke at en familie på flere medlemmer kan befinne seg i ulike faser på samme tid. Dermed trenger de også å bli møtt på ulike måter. Far kan ha kommet til Norge for fem år siden og vil kanskje være i behov for en annen forståelse og måte å bli møtt på enn f.eks. mor og de to yngste barna som kom

for ett år siden, eller en eldstemann på 16 år som akkurat har kommet til Norge. Ved hjelp av Sluzki (ibid) sin tenkning vil en muligens kunne forstå denne familiens totale livssituasjon på en mer nyansert måte, enn om en møter dem og tenker at dette er en familie som vi må forholde oss til som EN familie. Kulturkompetanse, kultursensitivitet og forståelse av at alle møter er kulturmøter, der alle parter har med seg sin kultur, kan ikke sies for ofte i barnevernfaglig arbeid. Jeg tenker at vi ikke skal slutte å snakke om, eller ha mindre fokus på kulturforskjeller. Vi skal derimot bli mer bevisst på hvilken kultur vi selv tar med oss inn i møtene, i samtalene og i veiledningen. På den måten kan vi bli mer bevisst på hvordan våre ulike kulturer møtes.

➤ **Barnevernet har makt, også i veiledningsrommet**

Maktaspektet i barnevernet alltid måtte få et stort fokus. Barnevernet trenger å ha et bevisst forhold til den kamouflerte og uuttalte makten. Kanskje er det nettopp i veiledningen og/eller gjennom andre frivillige hjelpetiltak at dette må holdes høyt. Det må bli en enda større bevissthet rundt at familiene må få den nødvendige informasjon, på sitt eget språk, hva barnevernet er, hvilke mandat en har og hva som er hensikten med ethvert hjelpetiltak. I den forbindelse tenker jeg at tolketilbudet både må utvikles og styrkes. Videre tenker jeg det trengs en bevissthet rundt hvilken makt det ligger i å videreforme kulturelle redskaper som eies og utvikles av majoriteten og eierne av makten. Jeg skulle også ønske at repertoaret for hjelpetiltak i barnevernet kunne utvides. I den forbindelse vil jeg kort nevne et konkret kulturredskap: DUÅ-grupper for minoritetsfamilier. De Utrolige Årene; er en programpakke, der formålet i utgangspunktet er å forebygge eller behandle atferdsvansker i alderen 3-12 år. «Disse danner utgangspunkt for rollespill og samtaler om erfaringer og prinsipper for samspill» (Christiansen 2015:63). Konseptet er utviklet i USA av Carolyn Webster-Stratton. Dette er et tiltak jeg skulle ønske kunne bli forsket på, da jeg tror at denne type veiledning passer bedre for noen av minoritetsforeldrene enn den vanlige veiledningen.

➤ **Alt det andre... Alt er kanskje ikke barnevern**

Hva er det den enkelte familie får tilbud om når den blir hjelpetrengende? Kunne det være mulig å organisere dette annerledes? Kunne de enkelte saksbehandlere på ulike steder i hjelpeapparatet byttes ut med en koordinater, medvandrer, medhjelper, familiekontakt; som kunne ha en koordinerende funksjon og et større fokus på hele livet? Dette kunne realiseres som et forsøksprosjekt i en kommune, eller i en bydel; eller med et gitt antall familier. Og det måtte knyttes forskning til, som følger familiene gjennom en tid, med kontrollgruppe som

fortsatte i det allerede oppkjørte sporet. Min erfaring er at mange ideelle organisasjoner driver tiltak med utvidet og mer skreddersytt og frivillig tilbud; bl.a. Kirkens Bymisjon. Tre av min fire informanter forteller om supplerende hjelp fra Kirkens Bymisjon sine tiltak. Jeg tenker at det også her ligger store muligheter. Dersom det kunne formaliseres og organiseres et bredere og større samarbeid mellom det offentlig og private/ideelle organisasjoner, tror jeg at familiene kunne få et bedre og mer komplimenterende tilbud. Kanskje ville noen familier aldri da få bruk for barnevernet?

6.4. Konklusjon

Denne studien har handlet om minoritetsforeldre sine opplevelser av forståelse og anerkjennelse knyttet til et konkret hjelpetiltak i barnevernet. Gjennom studien har det blitt gjort et forsøk på å få deres stemmer frem så tydelig som mulig. Jeg har hentet inn erfaringer og opplevelser fra fire mødre. Jeg ønsker at kunnskapen kan være et bidrag til enda mer fokus på nettopp deres konkrete erfaringer. Og at deres erfaringer kan bli nyttig og anvendbart og er med å stake utveien videre for utvikling av veiledning i barnevernet . Jeg ønsker at deres stemme skal få større plass både i hjelpeapparatet og i forskningen. At vi skal ta hensyn til deres kulturbakgrunn, anerkjenne deres egen kompetanse og erfaring og utvide bildet av livene deres, slik at det ikke bare fokuseres på foreldrekompetanse og relasjonen mellom dem og barna. Jeg tror at ved å gi foreldre et mer helhetlig tilbud om hjelp vil det kunne bidra til å gi barna deres en bedre omsorgssituasjon.

LITTERATURLISTE:

Aadland, E. (2011): «Og eg ser på deg...» *Vitenskapsteori i helse- og sosialfag*. Oslo: Universitetsforlaget.

Aamodt, L.G. (2014): *Den gode relasjonen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Ahmadi, F. (2008): *Tause Skrik. Minoritetskvinnens behov for anerkjennelse*. Oslo: Pax Forlag.

Athar, A. (2015): Flerkulturelt barnevern. Hvordan fremme dialog mellom barnevernet og etniske minoriteter. I: *Tidsskriftet Norges barnevern, 2015 (2), s.148-150*. Oslo: Universitetsforlaget.

Andenæs, A. (2004): Hvorfor ser vi ikke fattigdommen? Fra en undersøkelse om barn plassert utenfor hjemmet. I: *Nordisk sosialt arbeid 2004 (1)*.

Anderson, H. og Goolishian, H.A. (1992): *Från påverkan till medverkan. Terapi med språkssystemiskt synsätt*. Stockholm: Bokförlaget Mareld.

Bagge, R. F. (2007): Refleksjoner omkring begrepet «ikke-vitende posisjon». *Fokus på familien. 2007 (02), s.113-126*.

Barnevernloven (1992): *Lov av 17.juli 1992 nr.100 om barneverntjenester*

Berg, B. & Paulsen, V. (2015): Myter eller realiteter. Møter mellom innvandrere og barnevernet. I: *Tidsskriftet Norges barnevern 2015 (2)*, Oslo: Universitetsforlaget.

Berg, B. (Red.). (2012): *Innvandring og funksjonshemming*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bergset, K. (2011): Systemisk familierapi og interkulturell kompetanse. *Fokus på familien 2011 (3), s.80-195*

Brandtzæg, I. Smith, L. og Torsteinson, S. (2011): *Mikroseperasjoner. Tilknytning og behandling*. Bergen: Fagbokforlaget

Bredal, A. (2009): Barnevernets og minoritetsjenters opprør. Mellom det generelle og det spesielle. I: Vike, H. (Red.): *Over profesjonelle barrierer - Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge* (s.38-58). Oslo: Gyldendal Akademi.

Charmaz, K. (2014): *Constructing Grounded Theroy*. London: Sage

Christiansen, Ø., Bakketeig, E., Skilbred, D., Madsen, C., Havnen, K.J.S., Aarland, K. & Backe-Hansen, E.(2015): *Forskningkunnskap om barnevernets hjelpetiltak*. Bergen: Uni Research Helse, RKBU Vest.

Christiansen, Ø. (2015): *Hjelpetiltak i barnevernet - en kunnskapsstatus*. Bergen: Uni Research Helse, RKBU Vest

Eide, K. (2009): Omsorg, integrasjon og grenser. Hvordan forstå flyktningbarns historiske posisjoner i det norske samfunnet. I: Vike, H. (Red.); *Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge* (s. 80-100). Oslo: Gyldendal Akademi.

Eriksen, T. H. (Red.) (2001): *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Everett, E. L. og Furseth, I. (2012): *Masteroppgaven*. Oslo: Universitetsforlaget.

Fylksesnes, M.K., Iversen, A.C., Bjørknes, R. og Nygren, L. (2015): Frykten for barnevernet. En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. I: *Tidsskriftet Norges barnevern nr. 2-2015*(s.80-96). Oslo: Universitetsforlaget.

Hennum, N. (2015): Makten i barnet. I: *Tidsskriftet Norges barnevern nr. 2-2015* (s.124-138). Oslo: Universitetsforlaget

Honneth, A. (2007): *Kamp om anerkjennelse*. Oslo: Pax forlag

Jareg K. og Pettersen, Z. (2006): *Tolk og tolkebruker-to sider av samme sak.*

Bergen: Fagbokforlaget

Jensen, P og Ulleberg, I. (2011): *Mellom Ordene.* Oslo: Gyldendal Akademisk

Jørgensen, H. og Van der Weele, J. (2009): Vold i storfamiliekontekst - Erfaringer fra Alternativ til vold. I: Vike, H. (Red.): *Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge (s.59-79).* Oslo: Gyldendal Akademi.

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2001): *Det kvalitative forskningsintervju.* Oslo: Gyldendal Akademisk.

Manum, O.A. (2015): Innvandrernes utfordringer til norsk barnevern. I: *Tidsskriftet Norges barnevern, nr.2-2015 (s.140-146).* Oslo: Universitetsforlaget

NRK TV (08.04.2014): «Bra hvis barnevernansatte frykter meg». NRK Dokumentar.

Paulsen, V., Thorshaug, K. og Berg, B. (2014): *Møter mellom innvandrere og barnevernet. Kunnskapsstatus.* Trondheim: Samfunnsforskning AS

Qureshi, N. A. (2009): Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse. I: Vike, H. (Red.); *Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge(s.206-230).* Oslo: Gyldendal Akademi.

Rugkåsa, M., Eide, K. og Ylvisaker, S. (2015): Barnevernsarbeideres møte med barn og familier med minoritetsbakgrunn. I: *Tidsskriftet Norges barnevern, nr.2-2015 (s.98-106).* Oslo: Universitetsforlaget

Satinovic, M. (Red.) (2014): *Innføring i grounded theory.* Oslo/Trondheim: akademika forlag

Schibbye, A-L.L. (2009): *Relasjoner. Et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi.* Oslo: Universitetsforlaget.

Skytte, M. (2008): *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid.*

Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

- Skilbred, D. og Havnen, K. J. S. (2015): Råd og veiledning som hjelpetiltak.
I: Christiansen, Ø., Bakketeig, E., Skilbred, D., Madsen, C, Havnen, K.J.S. og Backe-Hansen, E. (2015): *Forskingskunnskap om barnevernets hjelpetiltak (s.124-164)*.
Bergen: Uni Research Helse RKBU Vest.
- Sluzki, C. (1979): Migrasjon og familiekonflikt. *I: Family Process 18:4 (s.124-164)*
- Söderström, S (2015): Kultursensitiv kommunikasjon. Om å søke etter ordenes intensjon og mening. I: Berg, Berit (red.) (2012): *Innvandring og funksjonshemming (s.129-150)*.
Oslo: Universitetsforlaget
- Thagaard, T. (2013): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*.
Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjeldflåt, G. M. (2016,16.02): *Klaps er ulovlig, men ikke alltid skadelig*. Bergens Tidende s.12
- Ulvik, O.S.(2007): *Seinmoderne fosterfamilier. En kulturpsykologisk studie av barn og voksnes fortellinger*. Oslo: Unipub
- Veileder om kommunikasjon via tolk for ledere og personell i helse og omsorgstjenesten. IS 1924-Veileder (2011) Oslo, Helsedirektoratet
- Vike, H.(Red.) (2009): *Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Widerberg, K. (2001): *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg 1

INTERVJUGUIDE.

FORSKNINGSSPØRSMÅL:

1. Hvordan opplever minoritetsforeldre at veilederne forstår dem og deres situasjon som forelder?
2. Hvordan opplever minoritetsforeldre at veilederne anerkjenner dem som forelder?

INTERVJU-SPØRSMÅL:

- 1) Fortell om en gang i veiledningsforløpet der du opplevde/kjente/erfarte at din veileder forsto deg som mor/far.
- 2) Hva var det med situasjonen som gjør at du husker denne? Hvordan vil du forklare dette?
- 3) Fortell om en gang du opplevde at du ikke ble forstått av din veileder?
- 4) Hva var det med situasjonen som gjør at du husker nettopp denne? Hvordan vil du forklare dette?
- 5) Fortell om en gang i veiledningsforløpet der du opplevde at veilederen/veilederne anerkjente deg som mor/far.
- 6) Hva var det med situasjonen som gjør at du husker nettopp denne? Hvordan vil du forklare dette?
- 7) Fortell om en gang der du opplevde at veilederen/ veilederne ikke anerkjente deg som mor/far?
- 8) Hvordan vil du forklare dette?

Vedlegg 2

Har du fått familieveiledning fra barnevernet?

Vil du fortelle om dine erfaringer?

- Jeg heter Bodil Grønnevik og holder på med Master i Familieterapi.
- Som en del av studiet skal jeg undersøke et tema og skrive en oppgave.
- Jeg vil gjerne komme i kontakt med foreldre med minoritetsbakgrunn som har fått veiledning av barnevernet.
- Jeg har tatt kontakt med EMPO og andre som hjelper meg å informere om prosjektet.

Hva skjer hvis du sier ja?

- Jeg vil invitere deg til et intervju med deg. Dette tar max 1,5 t. Jeg tar intervjuet opp på lydbånd. Etter at intervjuet er ferdig vil jeg skrive ned samtalen vår. Når jeg skriver ned samtalen vår vil jeg bruke koder i stedet for navnet ditt.
- Det jeg skriver, vil jeg sende til deg slik at du kan lese gjennom det, før jeg bruker det i oppgaven.
- Alle opplysninger om deg vil bli oppbevart i et låst skap.
- Når prosjektet er ferdig, etter planen 30.05.2016, vil jeg slette lydbåndet og alle opplysninger som viser hvem du er.

Det er frivillig å delta

- Det er frivillig å delta og du kan når som helst trekke deg fra samarbeidet med meg, uten å si hvorfor. **Jeg vil slette alle opplysninger om deg hvis du trekker deg.**

Hvis du sier ja til å delta, skal du skrive under et samtykke.

Spør meg hvis du lurer på noe!

Med vennlig hilsen

Bodil Grønnevik. Tlf. 41201798. e-post: bodil1504@hotmail.com

Vedlegg 3

SAMTYKKEERKLÆRING

- Jeg har mottatt en forespørsel om å delta i prosjektet «Hvordan opplever minoritetsforeldre seg forstått og anerkjent av veilederne i barnevernet».
- Jeg har lest informasjonsskrivet og har hatt mulighet til å stille spørsmål.
- Jeg er klar over at jeg når som helst kan trekke meg, uten å oppgi noen begrunnelse.
- Jeg er orientert om at samtalen vil bli tatt opp på lydbånd, at alle data skal fullstendig anonymiseres og at lydbåndopptaket vil bli slettet når forskningsprosjektet er avsluttet.
- Jeg er innforstått med at sikring av anonymitet er avhengig av at jeg ikke meddeler til andre at jeg deltar i prosjektet.

.....
..... Sted og dato

.....
..... Underskrift

.....
..... Sted og dato

.....
..... Underskrift

Masterstudent Bodil Grønnevik
Institutt for Familierapi og systemisk praksis Diakonehjemmets høgskole
bodil1504@hotmail.com

Veileder Kari Bergset
Høgskulen i Sogn og Fjordane, Sogndal
kari.bergset@hisf.no